

Unge ofre for vold

– en kortlægning af problemer og muligheder i Esbjerg

Anders Munk og Mette Raun

September 1999

Unge ofre for vold
– en kortlægning af problemerne og mulighederne i Esbjerg

Anders Munk og Mette Raun

Socialforskningsinstituttets arbejdsrapporter indeholder foreløbige resultater af undersøgelser og forarbejder til artikler eller rapporter. Arbejdsrapporter udgives i et begrænset oplag som grundlag for faglig diskussion som led i forskningsprocessen. Læsere bør derfor være opmærksom på, at resultater og fortolkninger i den færdige rapport eller artikel vil kunne afvige fra arbejdsrapporten. Arbejdsrapporter er ikke omfattet af de procedurer for kvalitetssikring og redigering, som gælder for instituttets rapporter.

September 1999

Om undersøgelsen

Socialforskningsinstituttet er blevet bedt om at bistå projekt “*Unge ofre for vold*” i Esbjerg Kommune med en kortlægning af de problemer, de unge ofre for gadevold har samt hvilke tiltag, man kunne iværksætte for at afhjælpe problemerne. Undersøgelsen skal lede frem til etablering af et forsøg rettet mod unge voldsofre i kommunen. Forsøget foregår i et samarbejde mellem Voldssekretariatet, Esbjerg Politi, Esbjerg Kommune, Esbjerg Centralsygehus og Esbjergs læger.

Esbjerg er valgt som hjemsted for undersøgelsen, da Esbjerg Politi i 1996 på eget initiativ foretog en analyse af den anmeldte vold, og byen har i en årrække haft skolerelaterede kurser om “Samtale i stedet for vold” samt et velfungerende SSP-samarbejde.

Projektet har en styregruppe med repræsentanter fra ledelsen i Esbjerg Politi, Esbjerg Kommune, Sygehusvæsenet og Voldssekretariatet. Det daglige arbejde varetages af projektleder Steen Møller Jensen og en arbejdsgruppe bestående af vicepolitikommisær Poul Larsen, Esbjerg Politi; distriktsklubleder Leif D. Hansen, Esbjerg Kommune; konsulent Merete Bonne, Voldssekretariatet og ad hoc medlemmerne: Læge og formand for de praktiserende læger i Esbjerg Jens Knudsen; vicepolitiinspektør Benny Tollestrup Jensen, Esbjerg Politi; SSP-konsulent Morten List Christensen, Esbjerg Kommune.

Undersøgelsen er rekvireret af Voldssekretariatet, der er oprettet den 1. januar 1998 i forbindelse med regeringens Voldspakke 2. Voldssekretariatet fungerer frem til år 2001 som et sekretariat for et ministerudvalg bestående af justits-, social- og undervisningsministeren.

Forsker Anders Munk og forskningsassistent Mette Raun har stået for udarbejdelsen af arbejdsrapporten ledet af forskningsleder Inger Koch-Nielsen. Socialforskningsinstituttet vil gerne takke alle de unge, der lod sig interviewe samt alle de professionelle, der venligt tog sig tid til at besvare vores spørgsmål.

Inger Koch-Nielsen

København, september 1999

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Baggrund, formål og metode	1
1.1. Baggrund og formål	1
1.2. Metode	2
Kapitel 2. Ungdomsvold	4
2.1. Omfanget af volden	4
2.2. Ungdomsvold	6
2.3. Årsagerne til vold	8
2.4. Hvem er voldsofrene?	9
2.5. De unges holdning til vold	9
Kapitel 3. Voldsofrenes problemer	12
3.1. De fysiske problemer	12
3.2. De psykiske problemer/sociale problemer	13
3.2.1. De psykiske problemer	14
3.2.2. Det sociale netværk	16
3.3. Mødet med “systemet”	19
3.3.1. Skadestue	19
3.3.2. Politi	20
3.3.3. Egen læge	20
3.3.4. Retssagen	21
3.3.5. Pressens omtale	23
3.4. Ikke anmeldte voldssager	24
Kapitel 4. Offerrådgivning	26
4.1. Offerets stilling i europæisk perspektiv	26
4.2. Eksempler på offerhjælp i Sverige og Norge	28
4.3. Vold og offerrådgivning i andre lande	29
4.4. Offerrådgivning i Danmark	29
4.5. Danske offerrådgivninger	30
4.6. Tilbud til voldsofre i Esbjerg	32
Kapitel 5. Hjælp til voldsofre i Esbjerg	35
5.1. De unge ofres behov og ønsker for hjælp	35
5.2. De involverede parter holdning til behovet for hjælp til voldsofre	37
5.3. Delkonklusion	40
Kapitel 6. Opsummering og anbefalinger til voldsarbejdet i Esbjerg	42
6.1. Tiltag for at afhjælpe de unges psykiske og sociale problemer	42
6.2. Oplysning i det offentlige system	45
6.3. SSP-samarbejdet og voldsproblemerne	48
7. Litteraturliste	50

8. Bilag	51
8.1. Liste over de interviewede eller kontaktede personer, institutioner eller organisationer	51
8.2. Referat af centrale diskussioner i fokusgruppen om de involverede instansers muligheder for at hjælpe.	52
8.3. Referat af centrale diskussioner i fokusgruppen om SSP-samarbejdet	54
8.4. Oplæg til fokusgruppen om SSP-samarbejdet	56

Kapitel 1. Baggrund, formål og metode

1.1. Baggrund og formål

Der har i de senere år været meget fokus på volden i samfundet specielt den meningsløse og tilfældige gadevold. Folketinget har siden 1994 vedtaget to voldspakker, hvor man skitserer tiltag, der sigter på at komme volden til livs. I stikord kan eksempelvis nævnes: forstærket social indsats, hurtigere behandling af voldssager, højere straffe for den groveste vold og bedre hjælp til ofre for forbrydelser. Endvidere har man set græsrodstiltag som f.eks. Foreningen Stop Volden og Landsforeningen Hjælp Voldsofre.

Det er et forholdsvis nyt fænomen, at man fokuserer på og interesserer sig for ofre for forbrydelser som en gruppe for sig, den såkaldte *viktimologi*. Dog kan man ifølge Nielsen og Snare (1998) helt tilbage i 1930'erne finde grundige undersøgelser om forholdet mellem offer og gerningsmand, hvor området betragtes som et underområde af kriminologien. I 1960'erne etableres viktimologien langsomt som en videnskab for sig, hvor gerningsmanden ikke som tidligere altid er inddraget (f.eks. forebyggelse og adfærd), men hvor der nu er selvstændig fokus på offeret.

Viktimologien er en tosidet videnskab, der for det første beskæftiger sig med teoretiske/empiriske videnskabelige problemstillinger og for det andet en praktisk offerbevægelse, som beskæftiger sig med ofrenes rettigheder (f.eks. har det i USA nærmest karakter af en politisk bevægelse) og for systemets (retssystem, sygehusvæsen og andre offentlige instanser) holdning og behandling af ofre. Der er i denne retning af viktimologien et ønske om at forbedre ofrenes situation ved aktiv indgriben. Vi vil ikke beskæftige os med den mere teoretiske side af viktimologien, da projekt *Unge ofre for vold* specifikt har ytret ønske om, at undersøgelsen bliver handlingsorienteret. Derfor vil vi, foruden at belyse voldsofrenes problemer og deres behov for hjælp, se nærmere på systemets holdning til voldsofrene på det lokale niveau - det vil sige Esbjerg Kommune.

Undersøgelsens fokus

Undersøgelsen fokuserer på de unge voldsofre, dels fordi det er i denne gruppe, en stor del af voldsofrene findes, og dels fordi styregruppen har valgt at rette projektets forsøgsdel mod denne aldersgruppe.

Definition af vold og ofre

Der er mange forskellige måder at definere vold og dermed et voldsoffer på. I dette projekt er arbejdsgruppen blevet enige om, at *vold begrænser sig til fysisk overgreb på unge mellem 14 og 24 år*. Dvs. at trusler om vold og vold af seksuel karakter ikke belyses. Derudover er der gjort en afgrænsning i forhold til, hvor volden sker, idet man har ønsket at fokusere på den vold, *der foregår i det offentlige rum: på gaden, på værtshuse og diskoteker, på skoler og ungdomsuddannelsessteder, idrætshaller o.lign.*

Denne afgrænsning er ikke uden problemer, da man derved ikke inddrager voldsofferets oplevede trussel, der kan være ligeså traumatiserende som den reelle trussel. Dvs. at man kan have de samme følelsesmæssige reaktioner på *trusler om vold*, som man kan have på

et fysisk overfald. Afgrænsningen betyder også, at man undlader at inddrage de unge, der oplever vold i deres hjem eller i deres parforhold. Imidlertid er en afgrænsning i forhold til omfanget af kortlægningen nødvendig, men arbejdsgruppen er opmærksom på de unge, der på denne måde ikke indgår. Man har derfor valgt at de eventuelle tiltag, der sættes i gang, skal være så åbne mht. målgruppe og definition af vold og ofre, at andre voldsramte unge end dem der har været udsat for gadevold kan inddrages og altså ikke bliver afvist. Er man således udsat for vold i familien, grov mobning i skolen, vold fra kæresten etc. kan man også få hjælp.

1.2. Metode

Denne undersøgelse bygger hovedsageligt på interview af unge voldsofre og professionelle ansat i en række instanser, der kommer i kontakt med unge voldsofre og unge i almindelighed. Esbjerg Politi og skadestuen på Centralsygehuset i Esbjerg har leveret de specifikke, statistiske oplysninger vedrørende unge voldsofre i Esbjerg Kommune.

Vi har anset det som den vigtigste opgave at få voldsofrene i forhold til definitionen i tale - både dem der har anmeldt overfaldet, og dem der har undladt det. Vi har valgt semi-strukturerede interview, hvilket vil sige, at vi havde en række fokuspunkter, vi sørgede for blev berørt, idet vi havde forberedt konkrete spørgsmål, men der var også rum til at den unge kunne "få talt ud" om oplevelsen. Vi valgte denne metode, fordi vi på den ene side havde nogle bestemte områder, vi ville have afdækket - for eksempel voldsepisoden (tid, sted, antal gerningsmænd, var der alkohol involveret etc.) og ofrenes oplevede problemer efter hændelsen. På den anden side følte vi det nødvendigt at give den unge lov til at tale ud, også selvom vi derved bevægede os væk fra emnet. Det gjorde samtalen mere naturlig, at de lige kunne fortælle, hvad de skulle i næste uge (en af de unge skulle f.eks. til militæret og ville gerne fortælle lidt om det, en anden fortalte om, hvor glad han var for at sejle), hvilket vi fandt vigtigt i betragtning af, at det hos størstedelen af informanterne var et meget ømtåleligt emne, vi skulle afdække. På denne måde kunne vi opnå en god stemning i interviewet, vise at vi var interesserede i dem, og alt hvad de havde at sige.

For at få fat i interviewpersoner er projektet blevet omtalt i både lokale og regionale medier samt landsdækkende tv. På trods af denne indsats fra projektets side havde vi problemer med at få de voldsofre, der ikke havde anmeldt overfaldet til at henvende sig. Det er således kun lykkedes at tale med to ofre, der ikke havde anmeldt overfaldet og tre fædre til ofre, der ligeledes ikke havde anmeldt overfaldet.

Anderledes stillede det sig med de ofre, der havde anmeldt overfaldet. De blev pr. brev fra Esbjerg politi forespurgt, om de ville deltage i undersøgelsen - brevet indeholdt samtidig en samtykkeerklæring. Sendte voldsofferet et positivt svar tilbage, kunne vi efterfølgende kontakte dem, hvilket foregik telefonisk. Denne procedure har været effektiv, men også meget langsommelig. På den måde har vi fået kontakt til 9 ofre. I alt har vi talt med 10 ofre, idet der er et overlap således, at et offer både havde anmeldt et overfald, men undladt at anmelde et andet. Interviewene er skrevet ud og analyseret for at finde sammenhænge og mønstre.

Foruden voldsopfrene har vi talt med en række andre personer (professionelle). Her er anvendt den såkaldte "sneboldsmetode", hvor den ene informant har åbenbart nye informanter. Vi har således talt med en lang række personer, der kunne tænkes at besidde viden om eller direkte har kontakt til målgruppen (jf. bilag 8.1). Vi har spurgt til deres kendskab til voldsopfre, eventuelle arbejdsprocedurer mv. Vi har således forsøgt at afdække "systemets" opfattelse af behovet for hjælp til voldsopfre ved at interviewe politiet, en offentlig anklager, en bistandsadvokat, SSP-konsulenten, kommunens Familie- og Socialforvaltning, skadestuepersonale m.fl. Derudover har vi udsendt et spørgeskema til alle de almen praktiserende læger i Esbjerg. Desværre er svarprocenten kun 41%, hvilket sætter grænser for denne undersøgelses udsagnskraft. Derudover har vi, for at få emnet belyst fra nogle lidt andre sider, også talt med foreningen Stop Volden og Landsforeningen Hjælp Voldsopfre.

Endelig har vi indhentet viden om offerrådgivninger eller andre tiltag, vi mente var relevante. Vi har afdækket hvilken hjælp, de yder, hvordan de organiserer sig, om de mener unge voldsopfre har behov for denne hjælp etc. Der er i den forbindelse foretaget telefoninterview med Rigspolitiets offerrådgivningssekretariat, Københavns Politi angående deres offerrådgivning, Hovedstadens Røde Kors, offerrådgivningen i Odense Politikreds og foretaget et interview med Rådgivningscafeen i Esbjerg.

Der er således ikke tale om en repræsentativ undersøgelse af voldens omfang og karakter i Esbjerg Kommune. Når vi generaliserer, er der således tale om en udsagnskraft som relaterer sig til Esbjerg og til de personer, vi har talt med. De fleste af de unge vi har haft mulighed for at interviewe opfatter sig selv som sagesløse ofre. Vi kan ikke afvise, at dette giver undersøgelsen en slagside i forhold til, hvordan det egentlig forholder sig. I forlængelsen heraf taler de politibetjente vi interviewede en del om, at de oftest ser unge mænd, der den ene gang får nogen på hovedet og næste gang selv deler tæsk ud. Der er således noget der tyder på, at vi har talt med et skævt udsnit af unge, når det drejer sig om voldsramte. I forhold til de 68 unge der anmeldte hændelsen til politiet i 1998, kan de ca. 80% ifølge Esbjerg Politi karakteriseres som sagesløse, hvilket stemmer meget godt overens med de unge voldsopfre vi har talt med. Vi mener således, at undersøgelsen kan anvendes til at kaste lys over de unges oplevede problemer efter en voldshændelse og "systemets" opfattelse og behandling af unge voldsopfre.

Det er således især de unge, der opfatter sig selv som offer, som undersøgelsen afdækker. Man kan dog formode, at det især er denne gruppe af unge, som vil bruge eventuelle rådgivningstilbud.

Kapitel 2: Ungdomsvold

2.1. Omfanget af volden

Nogle mener at volden stiger, andre at den falder. Faktum er, at det er meget vanskeligt eksakt at vurdere omfanget af volden. Det skyldes, at de tilgængelige tal, herunder anmeldelser hos politiet og behandlede på skadestuer, langt fra giver hele billedet af volden, herunder hvor mange der bliver ofre for vold. Volden kan også vurderes på baggrund af interviewundersøgelser (omnibusundersøgelser), der måler den oplevede vold inden for en periode. Sådanne talgenereringer er dog også påhæftet en vis usikkerhed.

Der tales ofte om den vold, som ikke findes i statistikkerne - den mere usynlige vold. Det vil sige den vold, som ikke kræver lægelig behandling for offeret og den som ikke anmeldes til politiet. I kriminalitetsstatistikken taler man om mørketal - det vil sige den vold, som ikke fremgår af statistikkerne. Ifølge Balvig 1998 (Voldsofferundersøgelsen 1995/96) er forholdet mellem den synlige og den usynlige vold to til én.

Voldstal i Danmark

Balvig 1998 (Voldsofferundersøgelsen 1995/96) genererer på baggrund af gennemførte interviews med 12 - 13.000 personer forekomsten af vold for hele befolkningen. Ifølge undersøgelsen oplevede 1,6% af befolkningen i alderen 16 til 74 år en voldshændelse, herunder også trusler om vold, i 1996.

Ser man på regionale forskelle, kan man anvende anmeldte voldsforbrydelser som én indikator for den regionale vold. Vi har udvalgt en række større byer i Danmark - ikke et repræsentativt udsnit - men de 5 største kommuner efter hovedstadskommunerne.

Tabel 2.1. Alle anmeldte voldsforbrydelser pr. 100.000 indbyggere fordelt efter udvalgte kommuner.

Kommuner/år	1994	1995	1996	1997
Esbjerg Kommune	373	408	402	355
Århus Kommune	368	324	328	334
Ålborg Kommune	314	299	293	319
Odense Kommune	386	366	363	419
Randers Kommune	400	373	347	439

Kilde: Kriminalstatistik 1994 -1997, Danmarks Statistik.

Note: Alle voldsforbrydelser indgår - herunder også vold mod partner, grov vold og trusler om vold.

Relativt set er der temmelig store regionale forskelle i andelen af anmeldte voldsforbrydelser i Danmark. Således anmeldes der eksempelvis næsten 30% flere voldsforbrydelser pr. 100.000 indbyggere i Randers sammenlignet med Ålborg. Esbjerg ligger nogenlunde på gennemsnittet af voldsanmeldelser for dette udsnit af danske kommuner. Ses på

udviklingen af anmeldte voldsforbrydelser i perioden 1994 til 1997 tyder det på, at Odense og Randers har haft en stigning på lige under 10% i perioden, mens der er sket et tilsvarende fald i Århus og et fald på 5% i Esbjerg. Der er igen en vis usikkerhed ved at anvende anmeldelser hos politiet som indikator for omfanget af volden. Der kan blandt andet være forskelle i tilbøjeligheden til at anmelde vold fra region til region på grund af kulturelle forskelle. Antallet af anmeldelser behøver således ikke at være et udtryk for en stigning i volden som helhed, men kan skyldes, at flere anmelder volden. At flere anmelder vold kan skyldes, at der i medierne, herunder også de lokale er fokus på vold. Alt i alt er der dog ikke noget i disse tal, der indikerer, at Esbjerg set i forhold til andre byer er specielt voldelig.

Volden i Esbjerg

Ser man på antallet af absolutte voldsanmeldelser i Esbjerg Politikreds¹⁾, er det faldet med hele 34 % fra 1994 - 98. Tabellen viser, at der er relativt store udsving mellem de enkelte år - helt op 30% er antallet af voldsanmeldelser faldet fra 1997 til 1998.

Tabel 2.2. Antal voldsanmeldelser i Esbjerg Politikreds.

Anmeldelser/år	1994	1995	1996	1997	1998
Voldsanmeldelser (efter § 244-246)	235	212	255	226	175

Kilde: Politiets Årsberetning, diverse årgange.

Samlet set er der tale om et ganske markant faldende antal voldsanmeldelser i Esbjerg politikreds - samme tendens ses dog i de fleste politikredse.

I Esbjerg politis egen undersøgelse fremgår det, at halvdelen af alle voldssager i 1996 finder sted i indre by, og at den foregår på og uden for restaurationer eller på gaden. Profilen på både gerningsmand og den forurettede er, at det er en mand i alderen 19 til 30 år (Analyse af anmeldte voldssager i Esbjerg Politikreds 1996).

Skadestuen og den praktiserende læge

Behandling af skader på skadestuen, hvor skaden er opstået på eller ved en restaurant eller bar, er en anden indikator på voldshandlinger.

Tabel 2.3. Skadestuehenvendelser fra unge bosat i Esbjerg Kommune (14 - 24 år) hvor skaden er sket på/ved restaurant eller bar.

Anmeldelser/år	1996	1997	1998
Henvendelser fra unge	94	84	70

Kilde: Datakørsel fra Esbjerg skadestue, 1999.

1) Den geografiske afgrænsning af politikreds og kommune stemmer ikke altid overens. I Esbjerg Politikreds indbefattes fx. Fanø Kommune.

Det samlede antal besøg på skadestuen af unge bosat i Esbjerg Kommune i alderen 14 - 24 år ligger på 70 personer i 1998²⁾, hvilket er nogenlunde det samme antal anmeldelser ved politiet. Ifølge Ernst m.fl. (1994) fandtes i en undersøgelse af voldsofre på Århus skadestue, hvor man krydskontrollerede skadestueregistreringerne med politiets registreringer kun, at der var overensstemmelse i 30% af tilfældene.

Relativt set i forhold til antallet af unge der bor i kommunen, er der også sket et fald i andelen af skadestueanmeldelser på ca. 30% i perioden 1994 - 98. De behandlede unge, der bor i Esbjerg udgør ca. 60% af alle behandlede unge på skadestuen i alderen 14 - 24 år. Endelig udgør alle voldsbetingede skadestuekontakter fra unge (14 - 24 år) under 2% af alle henvendelser til skadestuen.

Alt i alt skal man dog være varsom med direkte at konkludere, at volden er faldet. Der kan være voldsramte, der slet ikke tager på skadestuen eller til egen læge.

Et spørgeskema til alle de praktiserende læger i Esbjerg Kommune (i alt 24 ud af 58 læger svarede) viser, at af de 24 læger får halvdelen henvendelser fra unge voldsofre, heraf også en del førstegangshenvendelser³⁾. Der findes ingen registreringer af, hvor mange voldsofre der kun henvender sig til egen læge.

Mørketal

Ifølge Balvig 1998 er den skjulte vold - det vil sige den anmeldte og skadestueregistrerede vold - kun en femtedel af den oplevede vold (interviewundersøgelser). Således anmeldes mere end en fjerdedel af ungdomsvolden ikke, fordi man synes, det er for lidt at gå til politiet med (denne andel er 10% for andre former for vold). Det skal dog pointeres, at disse tal er for Danmark som helhed.

2.2. Ungdomsvold

Når det drejer sig om vold blandt unge - i alderen 16-24 år - foregår den oftest på og uden for værtshuse og andre offentlige steder. Ifølge Balvig 1998 er det således 95% af volden blandt unge, der foregår i forbindelse med at "gå i byen". Kendetegnet for ungdomsvold er, at både gerningsperson(er) og ofre er unge mennesker. Endvidere foregår 8 ud af 10 tilfælde af de samlede antal voldshændelser, som 16-24 årige i det hele taget har været udsat for, på værtshuse eller på offentlige områder og næsten 90% af ofrene er mænd.

Der synes at være en mindre offerrecidiv - ofre der udsættes for vold flere gange - blandt unge sammenlignet med den øvrige vold. Endvidere svarer ungdomsvolden med 36.800 tilfælde i 1996 til 1/3 af det samlede antal voldshændelser i Danmark.

I Esbjerg udgjorde voldsanmeldelserne i 1996 blandt aldersgruppen 15-29 år ca. 74% af alle anmeldelser⁴⁾. Det er vigtigt at holde sig for øje, at der i tallet for Esbjerg ikke er

---

2) I tallet indgår også gengangere.

3) Besvarelsesprocenten var dog kun 41% - så vurderingen skal tages med forbehold.

4) De to undersøgelser er ikke direkte sammenlignelige

skelnet mellem, *hvor* volden er foregået. Det vil sige, at der i de 74% vil være tilfælde, hvor volden er foregået i private hjem. Imidlertid er det oplyst, at kun ca.12% af det *samlede* antal voldsanmeldelser er foregået i private hjem. Langt størstedelen er foregået *på gaden, på gaden ved restaurationer og på restaurationer*. Der er yderligere et forhold, der spiller ind og derved vanskeliggør en sammenligning. Esbjerg Politikreds' undersøgelser tager udelukkende udgangspunkt i *anmeldte* voldssager, og vold i hjemmet eller på arbejdet vil pga. den lavere anmeldelseshyppighed være underrepræsenteret. Balvig har derfor med sin offerundersøgelse et andet grundlag for sine tal og bedre datamateriale, idet denne bygger på et repræsentativt udsnit af den danske befolkning, der har svaret på, om de har været udsat for vold. Desværre er den for generel til, at den kan anvendes til at kaste lys over volden i Esbjerg. Ser man udelukkende på anmeldte voldtillfælde, dominerer ungdomsvolden dog i Esbjerg Politikreds.

Volden blandt de unge er ifølge Balvig 1995 karakteriseret ved at bestå i trusler, chikanerier, milde former for vold og det foregår "på gaden". Balvig (1998) finder, at ungdomsgadevolden har en noget mindre alvorlighedsgrad end andre voldsformer. Som vi allerede har været inde på, er der generelle problemer med mørketal i opgørelsen af voldtillfælde. Endvidere er den officielle statistik speciel problematisk i forhold til de unge, idet vold opfattes som en del af kulturen, og derfor formentlig i endnu mindre grad anmeldes. Ungdomsvolden er endvidere sværere at opnå forståelse af og få et overblik over, idet den i langt højere grad end hos voksne varierer over tid. Dette skal ifølge Balvig ses på baggrund af, at norm- og holdningsændringer hurtigere og stærkere slår igennem hos unge.

Ungdomsvold og paragraffer i straffeloven

Ungdomsgadevolden kommer ind under det, der i "lovsprog" kaldes "almindelig vold" og hører under straffelovens §244: *Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.*

Andre voldsparagraffer, der gælder den "grovere vold", er: §245 og §246. §245: *Den, som udøver et legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, straffes med fængsel indtil 4 år. Har et sådan legemsangreb haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge, skal dette betragtes som en særlig skærpende omstændighed. Stk.2. Den, som uden for de i stk.1 nævnte tilfælde tilføjer en anden person skade på legeme eller helbred, straffes med fængsel indtil 4 år.*

§ 246: *Har et legemsangreb, der er omfattet af § 245, været af så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 8 år.*

Kilde: Straffeloven

I 1996 var der i Esbjerg Politikreds i alt 245 anmeldte voldssager, der blev vurderet til at høre under §244, 9 sager under §245 og 1 sag under §246.

2.3. Årsagerne til vold

Karakteristisk for ungdomsgadevolden er den tætte sammenhæng med indtagelsen af alkohol. I 88% af alle tilfælde var enten offer eller gerningsmand eller begge parter i overfladen påvirket af alkohol, og billedet bekræftes ved, at 84% af alle tilfælde foregår i weekenden heraf 71% i nattetimerne (Balvig, 1998).

I Esbjerg Politis' undersøgelse fra 1996 oplyses ikke om de involverede har været berusede, men i 33% af alle voldsanmeldelser i Esbjerg Politikreds har hændelsen foregået *på gaden, ved restauration* eller *på restauration*. Dertil kommer, at i den indre by, hvor 53,3% af alle voldstilfælde i Esbjerg Politikreds er begået, foregik 74% *på gaden ved restauration* eller *på restauration*. Det er formentlig ikke helt forkert at slutte, at påvirkning af alkohol også er et karakteristika for volden i Esbjerg.

Alkoholen betragtes fra flere sider som den overvejende årsag til volden, f.eks. har Stop Volden i år haft et kampagnefremstød, hvor det centrale budskab var at stoppe "alko volden". I en kvalitativ Gallupundersøgelse af forskellige ungdomsgruppers holdninger til vold fremhæves indblandningen af alkohol eller andre rusmidler (undersøgelsen bliver omtalt i afsnit 2.5). Resultatet af alkoholpåvirkningen er, at bagateller bliver årsagen til volden, og at vold og slåskamp sker, uden at man tænker sig om. Fra Stop Voldens side lyder det for eksempel, at den direkte anledning til volden kan være en spildt øl, et ondt blik, provokerende opførsel over for en andens kæreste eller lignende. Ofte ting og adfærd som sandsynligvis ikke ville føre til vold, hvis ikke de involverede var berusede. Der er altså meget, der tyder på at ungdomsgadevolden er en del af at "gå i byen"⁵⁾.

I vores samtaler med volds ofre fra Esbjerg er dette billede blevet bekræftet. De 9 ud af 10 overfald er foregået om aftenen/natten og i weekenden (herunder også jul og nytår). I disse overfald var der også alkohol involveret. Årsagerne er i de fleste tilfælde også banale (et offer fik bank, da han ikke havde en lighter, et andet offer bad en beruset mand flytte sig fra deres bord) eller ligefrem ikke eksisterende (flere af de unge anede ikke, hvorfor det var sket). Kun i to tilfælde kan der have været mere bag overfaldet; muligvis havde et overfald tilknytning til chikane af offerets søster, og i et andet kan offeret ikke udelukke, at det har drejet sig om racisme.

Der er 3 af de 10 overfald, der slet ikke har noget med at "gå i byen" at gøre. I to af disse tilfælde var det unge, der var sammen med vennerne på gaden/en græsplæne og havde drukket alkohol. Det tredje overfald skete i et boligkvarter og havde ingen forbindelse med en bytur. De resterende overfald fordeler sig på følgende måde, hvilket igen bekræfter det generelle billede af ungdomsvold: Alle voldshandlingerne er begået i det offentlige rum: 4 x på gaden, 3 x på gaden nær restauration og 2 x på restauration og lignende.

2.4. Hvem er voldsofferene?

Det er ikke muligt at generalisere over, hvem der bliver ofre, og hvad der kendetegner ofrene. Man har indenfor den teoretiske retning af viktinologien forsøgt at lave forskellige modeller for, hvem der er mest udsatte- for eksempel en livsstils- og markedsmodel. De er imidlertid noget abstrakte og ikke særlig anvendelige for voldsforbrydelser, der i

---

5) I afsnit 2.5 vil vi se nærmere på de unges holdning til volden

højere grad end for eksempel berigelsesforbrydelser, der anses for at være instrumentelle, begås spontant og er mere følelsesbetonet. Der er dog delvis enighed om at folk, der har et meget udadvendt liv, udsætter sig for større risiko end dem der opholder sig mere hjemme - især om aftenen. Vi skriver "delvis enighed", fordi der ifølge Nielsen og Snare 1998 er undersøgelser, der viser, at for eksempel kvinder og ældre uanset hvor meget, de går ud, har samme risiko for at blive ofre.

Ifølge Balvig 1998 er de unge mænd dog særligt udsatte. Gadevolden blandt de 16-24 årige udgør ca. 1/3 af det samlede antal voldshændelser. Størst er risikoen for unge mænd mellem 18 og 22 år. Fra 16 år og til 18 år stiger risikoen gradvist for at falde igen efter det 22. leveår. Og det er, som vi allerede har været inde på, mændene der er mest udsatte: 86% af ofrene er mænd. Til sammenligning er 45% af ofrene mænd, når det gælder al anden vold.

De unge voldsofre, vi har talt med, er nogenlunde jævnt fordelt fra 14 til 20 år, og oftest kendte offeret ikke gerningsmanden.

2.5. De unges holdning til vold

Der er ifølge Nielsen og Snare 1998 forskellige opfattelser af, hvad der er vold, og hvornår det for eksempel "kun" er et slagsmål betinget af ens alder, kulturelle baggrund, samtiden osv. For at kunne sætte ind med de mest hensigtsmæssige initiativer, er det derfor afgørende at få et indtryk af de unges holdning til vold. En undersøgelse af vold blandt unge mænd - det vil sige 15-20 år - foretaget af Gallup 1998 beskriver blandt andet de unges syn på volden. Det skal i forlængelse heraf nævnes, at Gallupundersøgelsen er en *kvalitativ* undersøgelse af forskellige ungdomsgruppers holdninger til vold. Undersøgelsen viser, at de unge mænd har et relativt afslappet forhold til den form for vold, der foregår i forbindelse med det "at gå i byen". En form for vold, hvor det i de værste tilfælde medfører en blødende næse, et flækket øjenbryn og iturevet tøj.

Gallup har grupperet de unge efter forskellige subkulturelle træk: Popdrengene, hiphoppere, heavytyper m.fl. og har fundet, at det kun er gymnasieeleverne, der ikke betragter den form for vold som en naturlig del af kommunikationen mellem unge mænd. De unge mener ikke, der er tale om ofre og gerningsmænd, idet man sådan set er lige gode om det. Uden, at de dog ligefrem bifalder eller heroiserer denne vold, ser de ikke en umiddelbar grund til, at den skal betragtes som et problem, der absolut må standses. Det er vigtigt at understrege, at de unge mænd kun tænker på denne "lette form" for vold, og skelner skarpt mellem denne og en mere hård form, der kan medføre varige mén.

I vores interview med unge voldsofre i Esbjerg, finder vi ikke de unges accept af, at den lette vold hører "gå-i-byen" konceptet til, og at de har et afslappet forhold til den. De voldsofre, vi har talt med, er klar over, at volden er noget, man nødvendigvis oplever, når man færdes i byen, men det er ikke det samme, som at de accepterer den. Vi har talt med unge mænd med forskellig baggrund, uden at vi derfor tør indplacere dem som hiphoppere, popdrengene med flere. Men vi har ikke udelukkende talt med gymnasiedrengene.

Fem af Esbjerg-ofrene har aldrig været i rigtige voldskampe tidligere, og et af ofrene, der har fået ét knytnæve slag, udtaler, “*at det altså ikke er normalt at opføre sig sådan i Danmark*”. Alle ofrene tager afstand fra det de har været ude for, hvilket med en enkelt undtagelse kan betegnes som let vold i henhold til Gallupundersøgelsens terminologi. Andre ofre har tidligere været oppe at slås, men de mener, at det ikke har haft karakter af overfald eller umotiveret vold. Spørger vi til grunden, får vi dog det svar at: “*det kan være noget med en diskussion, uenighed om småting*” osv. De mener altså, at deres form for slåskamp har været af en helt anden karakter; mere fair og ikke så brutal og voldsom. Kun en enkelt fortæller, at han har været ude for noget lignende tidligere. Der er ligeledes en enkelt, der ikke mener, at begreberne offer og gerningsmand passer på den hændelse, han var ude for, idet der over længere tid var spændinger mellem to bander, og det blev så udløst i voldshændelsen, hvor “offeret” selv havde mulighed for at slå igen. To af de meget unge ofre 14 og 15 år giver udtryk for, at der kan være prestige i at have slået nogen ned - og de tror, at nogen synes, det giver respekt. Selv er de dog ikke af den opfattelse, og de resterende ofre tager også alle afstand fra volden.

Vi kan konstatere, at der ikke er noget, der tyder på, at det ofrene har oplevet, er forekommet dem acceptabelt; vold der tilhører en ungdomskultur. De mener ikke, det bør være sådan, når man går i byen, men er klar over, at voldshændelser er en risiko, som man tager. De unge, der har haft nogen erfaring med at slås sætter ikke deres eget overfald i bås med den vold, de selv har lavet. Ofrene betragter volden som meningsløs, hvilket, de i langt de fleste tilfælde mener, berettiger en politianmeldelse.

Ændret kultur omkring det at slås.

Fra flere sider har vi fået det indtryk, at holdningen til det at slås har gennemgået en udvikling angående det, man kan kalde “reglerne”. Således taler såvel SSP og Politiet i Esbjerg som repræsentanter for Stop Volden⁶⁾ og de unge voldsofre om, at man ikke stopper med at slå eller sparke offeret, når det ligger ned og tydeligvis har overgivet sig. De mener, der tidligere eksisterede et kodeks om, at man før en slåskamp er enige om “at gå ud og ordne det her”, og man stoppede, når den anden lå ned.

Af vores interviewpersoner havde over halvdelen fået bank af flere gerningsmænd, hvilket stemmer meget overens med andre undersøgelser - for eksempel Balvig 1998 (Voldsofferundersøgelsen 1995/96). Balvig mener dog, at tendensen til gruppevold ikke er så udbredt som myten herom. Nogle af vores informanter mener, årsagen til denne udvikling kan være, at “*de unge har set det på film*” og “*gerningsmanden er bange for, at offeret kommer tilbage næste weekend, hvis man ikke får ham gjort helt færdig*”.

På denne baggrund kan man sige, at det er bruddet med de etiske regler omkring det at slås, der i særlig grad får nogle af de voldsofre, der tidligere har været i slåskampe til at opfatte det, de har været ude for, som et overfald, der berettiger anmeldelse til politiet. Politiet i Esbjerg giver dog udtryk for, at anmeldelse i høj grad også er et spørgsmål om forsikring og evt. at få erstatning. Der er et par af ofrene, der har nævnt forsikringsspørgsmålet som en grund til at gå til politiet, men altid i sammenhæng med at gerningsmanden ikke skal slippe afsted med det uden videre.

---

6) Jf. eksempelvis artiklen om Grønland på www.stopvolden.dk

I Esbjerg forsøger man at påvirke de unges holdning til vold, idet alle 8. klasser deltager i et projekt, der afholdes af politiet: "Samtale-i-stedet-for-vold", som projektet kaldes, tager 2 skoledage og omhandler de unges holdninger til vold. Der gives endvidere et tilbud til alle 9. klasser om en opfølgning (to lektioner) med specifikke emner efter eget ønske. Tilbuddet benyttes dog ikke i særlig stor udstrækning⁷⁾.

---

7) En evalueringsrapport udarbejdes i øjeblikket af Den Sociale Højskole, Esbjerg.

Kapitel 3. Voldsoffernes problemer

Det kan være vanskeligt at give en *generel og udførlig* beskrivelse af et voldsoffers problemer og eftervirkninger. Et voldsoffer indgår i mange forskellige sociale sammenhænge, der ikke er *ens* for ofrene. Hvilke problemer et overfald medfører vil derfor langt hen ad vejen være individuelt. Reaktionen vil afhænge af offerets psyke og ressourcer, omgivelsernes ressourcer, politiets og skadestuens håndtering af sagen for blot at nævne nogle faktorer der spiller ind.

Når disse forbehold er taget, er der dog nogle generelle aspekter, der gør sig gældende, og som vi vil beskrive. Vi har i de følgende afsnit valgt at fokusere på ofrenes mest fremtrædende problemstillinger, nemlig

- fysiske problemer
- psykiske problemer/sociale problemer
- ofrenes opfattelse af mødet med "systemet" (skadestue, politi etc.)

3.1. De fysiske problemer

Et voldeligt overfald kan resultere i en lang række fysiske skader: Ansigtsbrud, hjernerystelse, tandskader og sårlæsioner for blot at nævne nogle. I Balvig 1998 (Offerundersøgelsen 1995/96) havde 59% af de mandlige ofre mellem 16 og 24 år synlige mærker som følge af volden. For nogle ofres vedkommende vil sårene hele, og de mærker ikke mere til det, men i en dansk undersøgelse af 40 voldsofre har to ud af fem ofre fysiske gener et år efter overfaldet⁸⁾ (Elklit, 1993). I Esbjerg Politis undersøgelse fra 1996 fik ca. 68% skader efter volden og heraf medførte ca. 92% en eller anden form for lægelig behandling f.eks. skadestue, læge eller tandlæge.

Alle 10 interviewpersoner blev behandlet på skadestuen og en enkelt måtte blive 3 dage på sygehuset. Hertil kommer besøg hos egen læge og tandlæge. De fleste af ofrene måtte udeblive fra skole evt. eksamen og arbejde i en kortere (et par dage) eller længere periode (et par uger).

---

8) De fleste af ofrene var udsat for overfald, og de øvrige havde været udsat for voldtægt, voldtægtsforsøg, trusler og bortførsler.

Ofrene har oplyst følgende om deres skader:

- 1 x indre blødninger (i 13 uger)
- 1 x skæv kæbe (kun flydende kost i 3 uger)
- 2 x løse tænder
- 2 x flækket læbe
- 7 x hævelser og mærker (bl.a. blå øje, og slag på næse)
- 2 x ødelagte tænder
- 5 x hovedpine
- 2 x hjernerystelse
- 1 x hukommelsestab
- 1 x brækket kindben
- 1 x trykket ribben
- 1 x forstuvet finger
- 2 x åbent sår i ansigtet
- 2 x ar

Det er således en uhyggelig liste, der kan sammensættes af blot 10 overfald. Det er sigende, så præcist de fleste ofre husker, hvor de blev slået, hvor mange gang etc. Det er tydeligt, at overfaldet har gjort dybt indtryk. Vi ønsker ikke at lave en objektiv liste over skaderne, men derimod tage udgangspunkt i de af offeret "oplevede" skader. Vi må formode, at alle uden undtagelse har haft hævelser og mærker, men når man har fået indre blødninger, virker mærkerne muligvis ikke så slemme, at man husker at nævne det. Vores samtaler har også vist, at ofre med de værste skader ikke behøver at have de alvorligste og længstvarende psykiske eftervirkninger, selvom vi har fundet en tendens til, at overfaldet er mest nærværende, så længe man stadig har fysiske gener.

3.2. De psykiske problemer/socialt problemer

Et voldeligt overfald betyder for de fleste et væld af stærke følelser, hvoraf nogle giver offeret problemer. Elklit (1993) har foruden resultaterne fra sin egen undersøgelse beskrevet resultaterne af en lang række internationale undersøgelser af voldsofre dvs. både voldtægt, overfald og røveri⁹⁾.

Angst, depression, sorg, aggression, koncentrationsvanskeligheder, vagtsomhed, dårlig selvfølelse, skyld- og skamfølelse er blot nogle af eftervirkningerne af et overfald. Undersøgelserne viser, at der almindeligvis er langtidsvirkninger efter voldelige overfald, dvs. eftervirkninger kan vare en årrække, og voldsofrene overrumples ofte selv af den omfattende betydning, overfaldet får i dagligdagen (Brøndum, 1989). Et af de ofre vi talte med fortalte, at han først troede, han kunne klare det selv, men det kunne han ikke, og et andet fortæller, at han følte sig (psykisk) bombet tilbage til stenalderen. Dette kaldes "sleepereffects" dvs. at nogle af problemerne - især af social art - først viser sig efter en vis periode eller først forstærkes efter en rum tid.

---

9) Der er ikke store forskelle i eftervirkninger ved forskellige former for overfald (Elklit, 1993:104).

3.2.1. De psykiske problemer

Der er stor forskel på de umiddelbare reaktioner, ofrene oplever, og så de reaktioner, der kommer, når man har fordøjet episoden lidt, det vi har valgt at kalde eftervirkninger. De umiddelbare reaktioner er kendetegnet ved, at offeret har et virvar af mange følelser på én gang: "jeg synes, det hele var ret voldsomt", "jeg følte mig meget oprevet", "jeg var helt paralyseret og perpleks, kunne ikke fatte der var nogen, der opførte sig sådan", "jeg var chokeret og paf, og blev tosset", "jeg var bange lige bagefter", "jeg kunne ikke begribe det" (Unge voldsofre i Esbjerg).

Efter de umiddelbare reaktioner er der en lang række eftervirkninger:

Hyppigt forekommende eftervirkninger hos de unge voldsofre i Esbjerg er:

- Adfærdsændringer
- Søvnproblemer
- Ked af det, vrede, hævntanker og angst for egne reaktioner
- Koncentrationsbesvær

Adfærdsændringer.

De unge voldsofre i Esbjerg giver udtryk for adfærdsændringer, der overvejende er tæt forbundet til voldshændelsen: De går ikke i byen i en periode, og de går ikke *alene* i byen. De kan ikke lide steder, hvor der er for mange mennesker, og de kigger sig over skulderen. Men den ændrede adfærd begrænser sig ofte ikke udelukkende til dette. Flere taler om, at de føler, de har isoleret sig i forhold til deres tidligere sociale liv. De giver udtryk for at have mistillid, være mistroiske, farer hurtigt op og er på vagt over for andre mennesker især overfor nye bekendtskaber.

Generelt set er det ganske normalt for ofre at ændre adfærd. De vil typisk være vagtsomme og udvise en selvbeskyttende adfærd. En sådan *mestringsstrategi* kan være en vigtig del af offerets bearbejdningsproces. Selvbebrejdelser der koncentrerer sig om adfærden, vil give offeret mulighed for at "beskytte sig" fremover ved at ændre adfærd. Offeret kan derfor få en forestilling om, at fremtidige begivenheder kan kontrolleres, hvilket er med til at genoprette selvfølelsen og selvtilliden. Det er dog vigtigt at skelne denne mestringsstrategi fra selvbebrejdelser af karaktermæssig art dvs. tanker i retning af "*det er mig som person, der er noget i vejen med*". Sidstnævnte selvbebrejdelser vil ikke øge selvtilliden, men snarere resultere i depression og hjælpeløshed. Foruden de her nævnte eftervirkninger af psykisk og social art ses også alvorlige psykiatriske symptomer, dvs. symptomer der er så invaliderende, at det kan føre til indlæggelse. Typisk vil de alvorligste symptomer dreje sig om ofre for voldtægt, røveri, men kan også findes hos unge gadevoldsofre, hvis der er tale om grov vold (Elklit, 1993).

Søvnproblemer

Flere ofre giver udtryk for, at de tænker meget på overfaldet, inden de skal sove, at de har mareridt, hvor de ser nogle bestemte "billeder" fra overfaldet, eller at de har svært ved at falde i søvn.

Ked af det, vrede og angst for egen reaktioner

Stort set alle de ofre vi har talt med føler på et eller andet tidspunkt, at de er kede af det (nedtrykthed). De bekymrer sig for, om det de føler, og den måde de reagerer på, er "normalt". Hvad kommer der til at ske som det næste? Hvor længe varer det? Etc. De kan i flere tilfælde mærke en vrede hos sig selv og er pirrelige i forhold til f.eks. deres forældre og kæreste. Dette gør sig specielt gældende i forhold til ofre, der ikke følte, de fik en chance for at forsvare sig, ofte fordi gerningsmanden "kom ud af det blå" bagfra. Enkelte ofre har hævntanker.

Koncentrationsbesvær

Flere ofre giver udtryk for, at overfaldet fylder meget i deres tanker det første stykke tid. Det kan være svært at tænke på andet: "*Hver gang jeg læste, kom jeg til at tænke på drenge, der gjorde det. Jeg kunne stå og kigge halve timer ud i luften*". Der skal ikke så meget til for at fremkalde overfaldet igen f.eks. se sig i spejlet, hvis man har ar, mærke tanden, der er blevet skiftet ud med en plastik, høre en tikken der minder om uret på sygehuset etc.

Det er slående, så enslydende ofrenes problemer er ikke blot i vores interviews, men også når man sammenligner med f.eks. Elklits (1993) undersøgelse af voldsofre, her indgår dog også andre overfald f.eks. voldtægt og bortførelse.

De psykiske problemer og tidsrummet efter overfaldet.

Gennem vores samtaler med voldsofre i Esbjerg kan vi konstatere, at man finder stort set alle ovenstående reaktioner hos de fleste af ofrene. Og dette gør sig i flere tilfælde gældende på trods af, at der er gået mellem et halvt og næsten et helt år siden overfaldet. Generelt har vi dog konstateret, at tidsrummet fra overfaldet er sket, og til vi har talt med dem, er af stor betydning for problemernes omfang.

Vi har talt med flere ofre, hvor overfaldet er sket for mellem 8 og 13 mdr. siden. Af disse ofre er der blot en enkelt, der giver udtryk for stadig at have det meget dårligt med det. Dvs. overfaldet er stadig meget nærværende og påtrængende i følelser og tanker, og han har i interviewet nogle gange svært ved at fortælle os om det. De andre ofre tænker stadig på overfaldet men føler, at de har lagt det bag sig. I modsætning til disse interviews står vores samtaler med de ofre, hvor der maksimalt er gået 6 mdr. efter overfaldet. Her var flere stadig påvirket af overfaldet, dvs. at de stadig var meget påvirkede mht. adfærdsförändring, tanker og følelser omkring overfaldet. Et par af ofrene havde dog kun i mindre grad problemer med det at være blevet overfaldet, men dog så mange, at vi fornemmede en forskel til den gruppe, der havde fået overfaldet mere på afstand. Samlet set synes problemerne at aftage med tiden.

Vi ser ikke en entydig tendens til at ofrene med de værste overfald i form af fysiske skader, har de sværeste psykiske problemer. I de tilfælde hvor der stadig er fysiske smerter, er følelserne og tankerne om overfaldet stadig påtrængende. Vi kan konstatere, at det er individuelt præcis hvor lang tid, man har eftervirkningerne, og hvor voldsomme de er, men arten af dem er derimod meget enslydende.

Opsummerende må vi konstatere, at vi står tilbage med et enkelt offer, hvor tidsrummet ikke synes, at have haft afgørende betydning for, hvordan han har det i dag. Hvad kendetegner dette offers situation? Først og fremmest har han stadig fysiske gener, der er synlig for omverdenen, hvilket betyder meget for ham. Han føler, at han hele tiden mindes om overfaldet pga. de fysiske gener. Derudover er erstatningsspørgsmålet ikke afsluttet, hvilket betyder, der ikke er tildelt eventuel erstatning, som man af erfaring ved, har en positiv betydning for offerets helingsproces (Elklit, 1993). Vi har altså at gøre med et offer, der i højere grad end de andre hvor overfaldet er hændt mellem 8 og 12 mdr. siden, stadig har eftervirkninger af overfaldet tydeligt tilstede i hverdagen. Dertil kommer, at offeret er den eneste, der har givet udtryk for, at han ingen har at tale med om overfaldet. Det kommer vi nærmere ind på i det følgende afsnit.

3.2.2. Det sociale netværk

Generelt kan man sige, at et voldeligt overfald påvirker offerets sociale relationer. Der er foretaget adskillige undersøgelser af ofrenes sociale relationer, men der er ingen entydige konklusioner, dvs. nogle isolerer sig, andre får *dårligere* sociale relationer, mens andre igen får *bedre* relationer. Der er stor enighed om at den støtte, det sociale netværk kan give, er af stor betydning og påvirker offerets anstrengelser for at komme på fode igen. Elklit (1993) har gennemgået en hel række undersøgelser, der på lidt forskellige vis og med en anelse variation i målgrupperne (voldtægt, overfald, røveri etc.) har set på betydningen af det sociale netværk. Den sociale støtte opfattes her f.eks. som en buffer mod de negative virkninger af et traume - her en voldshændelse. Det er fundet, at støtten fra venner og familie i form af en tæt og positiv kontakt betyder større selvfølelse, færre symptomer, mindre social isolation samt færre tilfælde af depression. Denne form for social støtte er dog ikke uden problemer, idet den også kan påvirke ofret i negativ retning. Relationen kan også have svære betingelser, f.eks. har et meget traumatiseret offer måske svært ved at tage imod støtten og bruge den konstruktivt. Denne side af den sociale støtte kommer vi senere nærmere ind på.

Som vi tidligere har berørt, så har de fleste af vores informanter givet udtryk for, at de har et godt netværk, hvilket heldigvis er typisk for unge danskere, idet de bor hos deres familie, er integreret i en klasse i skolen etc. Det er muligt, at relationen til netværket ikke er ukompliceret, men den er tilstede. Imidlertid er det ikke en selvfølge, og således har også et enkelt offer givet udtryk for, at han ikke har nogen at tale med om overfaldet. Han føler i nogen grad at, han er blevet svigtet af sine nærmeste, f.eks. en nærtstående, der ikke dukkede op, da han skulle vidne i retten.

Af de ofre der giver mest udtryk for, at de har problemer, synes de fleste, at de har nogen at snakke med. Samtidigt ligger disse overfald ikke længere væk end mellem 3 og 6 mdr. Det synes derfor plausibelt at antage, at denne gruppe ofre har gode muligheder for at få overfaldet bearbejdet og få fod på problemerne. Det sidste offer, som vi nu har omtalt flere gange, er ikke så heldig stedt. Taget i betragtning at der er gået 12 mdr. siden overfaldet, er det absolut en meget trist situation. Det er de færreste, der ikke har behov for at tale om en så voldsom oplevelse; at få den bearbejdet og møde forståelse fra sine omgivelser. Det offer, der ikke synes at have et opmærksomt netværk, blev af sin advokat anbefalet at søge psykologhjælp, men da han selv skulle lægge ud (det forventedes, at han

kunne få regningerne refunderet i forbindelse med tildeling af erstatning), gik han kun en enkelt gang, fordi det var for dyrt.

Hvem taler offeret med? Hvem er det, der hjælper og støtter? De fleste af dem, vi har talt med, har især trukket på deres forældre og venner. Heraf nævner nogle specifikt faderen, som en god støtte, fordi han havde mere forståelse for det, der var sket end moderen - der mest bare var bekymret. Derudover nævnes andre familiemedlemmer, en kammerats far og en enkelt har talt med sin søster. Endelig nævner nogle af ofrene, at de havde en god samtale med lægen, at skolen var støttende og forstående samt, at arbejdspladsen var hjælpsom.

De fleste voldsofre vi har talt med, giver i det store hele udtryk for, at de har nogen at tale med om overfaldet. Et par af de interviewede gav dog udtryk for, at netværket, hurtigere end de selv ønskede det, syntes at det var bedre ikke at snakke så meget om overfaldet.

Hvilken hjælp giver netværket?

Generelt består netværkets hjælp typisk i at vise omsorg og støtte. Flere af vores informanter nævner, at det var en hjælp, at en enkelt af vennerne eller kæresten var "halvprofessionel" dvs. enten var sygeplejerske, læge eller psykolog eller under uddannelse til at blive det. Af eksempler på hjælp nævner flere, at deres venner mere eller mindre har "tvunget" dem med "ud i byen". Det har hjulpet dem til langsomt at overvinde angsten for at gå i byen.

Endelig nævner et par af ofrene, at skolen og arbejdspladsen har udvist stor forståelse for situationen ved f.eks. at acceptere udeblivelse fra eksamen uden at den skulle tages om, eller ved at sørge for nedsat arbejdstid i perioden lige efter voldshændelsen.

Normalitetspres og indirekte viktimering

Der er enkelte af ofrene, der har gjort sig overvejelser omkring det konstruktive i især vennernes og forældrenes hjælp. Som et offer udtrykker det: "*Familie og venner er så tæt på, at det kan blive noget rygklapperi. De er hele tiden forstående, men uden at være ret konstruktive*". I denne udtalelse ligger, at familien og vennerne ikke udelukkende og altid er den rette hjælp og støtte. Det citerede offer efterlyste i interviewet nogle konkrete og gode råd til, "*hvordan jeg kommer videre herfra*". Især talte han om at få en bekræftelse af, at det er normalt, at have de reaktioner han havde - og få sat ord på dem. Samt at få kendskab til nogle redskaber til videre handling, så problemerne kan overvindes. Den familiære støtte varmer og gavner, men omvendt kan den fastholde offeret i offerrollen; der bliver taget hensyn, man udviser hele tiden forståelse etc. Formanden for Landsforeningen for Hjælp Voldsofre fortæller, at de ofte oplever, at forældrene ikke altid er den bedste støtte. Forældrene er skrækslagne for det, der er sket, det der sker, hvis man anmelder osv., og det smitter af på det unge offer.

Spørgsmålet om de nære omgivers støtte er dog meget kompleks, idet Elklit har vist, at den modsatte holdning i form af et "normalitetspres", dvs. man giver udtryk for, at nu må offeret tage sig sammen og komme over det, kan gøre ondt værre. Er offeret ikke så langt i sin helingsproces, at det er denne holdning, der er brug for, kan det føre til social tilbagetrækning. Det er derfor vigtigt, at støtten fra omgivelserne imødekommer offerets behov

for hjælp. Er offeret udsat for et normalitetspres, kaldes det også sekundær viktimitisering, hvilket betyder, at offeret på ny bliver "offer" eller får værre eftervirkninger.¹⁰⁾

En lidt anden form for sekundær viktimitisering er vi også stødt på. Et offer fortæller, at hans mor, flere af familiens venner, nogle på arbejdet og nogle veninder giver udtryk for, at han selv har skyld i det, fordi han ikke gik væk fra gerningsmanden. Offeret har det svært med det, fordi han synes, at han gik væk. Han føler sig misforstået og har det svært med omgivelsernes holdning.

Ovenstående problemstillinger sammenfattes i begrebet sekundær viktimitisering og giver et indtryk af, hvilken kompleks rolle de nære omgivelser spiller.

De hidtidige overvejelser omkring det nære netværks støttfunktion bør også indeholde overvejelser omkring et andet begreb, man anvender inden for viktimitologien: Nemlig indirekte viktimitisering. I begrebet ligger, at offerets nære familie eller venner kan føle sig meget personligt ramt af overfaldet; de føler det samme virvar af følelser, angst, hjælpeløshed, skyld etc. I sådanne tilfælde er det mere beskrivende at karakterisere de nære omgivelser som ofre, hvilket giver et bedre indtryk af konsekvensen - at de ikke kan rumme begivenheden og trækker sig tilbage. Dvs. at de ikke kan honorere deres naturlige offerstøttfunktion. Flere af de unge voldsofre fra Esbjerg er også kommet med udtalelser, der sandsynliggør, at problemet er til stede. Forældrene blev af ofrene oplevet som meget chokerede og rystede. De var meget kede af det og bekymrede. Nogle forældre gav udtryk for at det, der var sket, havde været deres angst i mange år. Et par af ofrene ville ikke have, at deres mor skulle involveres (f.eks. komme på skadestuen), fordi de vidste, hun slet ikke ville kunne klare det, og i den følelsesmæssige, kaotiske situation ofrene følte sig i, havde de ikke overskud til at trøste moderen. Et enkelt offer beretter om kærestens skyldfølelse i forbindelse med overfaldet, og hvordan hun i lang tid bagefter havde det meget dårligt.

Der var flere informanter, som gav udtryk for, at de havde et godt netværk i form af forældre og venner, men som desuden kom med bemærkninger, der kunne tyde på, at netværket ikke altid var så støttende, som de kunne ønske. Et offer mente, at han havde svært ved at bruge vennerne, fordi de havde så faste sort/hvide meninger om, hvad der skulle gøres i denne situation, og dertil kom, at vennegruppen var delt i deres holdninger. Nogle syntes man skulle give gerningsmanden tæsk, og de andre bebrejdede offeret overfaldet. Et par af ofrene syntes, at de kunne tale om overfaldet med deres forældre, men mere konkret adspurgt gav de udtryk for: *"Jeg synes ikke, vi har snakket så meget om det - lige sådan løseligt til aftensmaden"*, *"efter de første par uger er der ligesom ikke blevet snakket om det"*. Et andet offer kunne godt tale med forældrene om overfaldet, men ikke det hele, da han ellers ville komme i klemme ved at skulle berette, at han havde overtrådt nogle af familiens regler.

---

10) Vi kigger også nærmere på den sekundære viktimitisering, når vi belyser ofrenes opfattelse af behandlingen hos politi, skadestue, egen læge, psykolog, medierne etc.

3.3. Mødet med “systemet”

Et voldsoffer kommer, i forbindelse med overfaldet, i kontakt med forskellige offentlige institutioner (skadestue, politi, kommune, retsvæsen, procedure med at søge erstatning, etc.) alt efter, "hvor langt man tager sagen". Sekundær viktimering er også i denne forbindelse et meget centralt begreb, idet relationerne til de nævnte institutioner af offeret kan opfattes som problematiske og konfliktprægede. For at illustrere denne problemstilling har vi valgt at gengive en avisartikel fra Jyllandsposten (Københavnstillægget 3.5.99), hvor et offer for gadevold beretter om sit problemfyldte møde med systemet. I en i forvejen belastet situation følte offeret, at han skulle bruge "kræfter på at overbevise kommunen om, at jeg rent faktisk var syg" og videre "tage hensyn til ferieplanlægning hos politiet". Offeret betegner "hele forløbet omkring retssagen som en parodi": "de tiltalte (blev) bare væk, uden at det fik nogen som helst konsekvens, andet end at sagen blev udsat i 3 måneder". Derudover nævner manden, at ofrene og den tiltalte kunne møde hinanden i venteværelset

3.3.1. Skadestue

De unge voldsofre vi har talt med, har som nævnt alle været på skadestuen, og har en lidt blandet opfattelse af behandlingen og holdningen på skadestuen. Der er nogle, der mener, at skadestuen var ok, og at personalet var flinke. Imidlertid er der andre, der ytrer utilfredshed og enkelte, der føler sig direkte dårligt behandlet. Det er efter de unges opfattelse lidt forskelligt, om skadestuen har kontaktet forældrene eller ikke. Ligeledes er det ikke alle, der mener, at hospitalet har givet den almen praktiserende læge besked. (Skadestuen kan fortælle, at det er procedure, medmindre patienten ikke ønsker det). Den utilfredshed der gives udtryk for, går igen hos flere ofre. De føler ikke, at de får en personlig behandling og den omsorg og forståelse, de mener, de er berettiget til, hvilket følgende citater giver et indtryk af.

Et offer udtaler sig generelt om behandlingen fra politi og skadestue:

“Det er den samme stime man kører i - der er ikke megen personlighed over det. Ang. skadestuen kan det selvfølgelig være fordi, der mange gange er panik på. Men man føler ikke, at sygeplejersken virkelig mener det, hun siger, at hun virkelig spørger til, om man er ok. Og det er ringe. Det er jo ikke alle unge mennesker, der kommer ind og spiller en rolle om, at man skal have ondt af dem. De fleste unge der har været udsat for vold, har det sikkert enormt skidt med det. Jeg synes, man burde bruge lidt ekstra tid på voldsofrene. Det bliver så rutinepræget, og det er underligt.”

Et andet offer har en enslydende historie: “ [Personalet på] skadestuen har jo ikke meget følelse...[de] giver udtryk for - jamen han er bare skidefuld og sådan noget. Man kommer let til at føle sig lidt skyldig. Man kommer ind på skadestuen, og de tror bare, man er en fuld stodder, der bare skal lappes sammen.” Adspurgte om de på skadestuen spurgte, hvordan han havde det, og generelt snakkede lidt med ham bagefter, svarede han “at det gjorde de overhovedet ikke”. Derudover bliver offeret sendt hjem med taxi efter endt behandling, hvilket han ikke føler var rigtigt. Han giver udtryk for, at de burde have beholdt ham natten over fordi, han havde hjernerystelse, og at de godt kunne have ringet efter hans forældre.

Flere af de unge har følelsen af at være på samleband. Deres voldshændelse, der gør stort indtryk, fordi det er så specielt og overvældende for dem, bliver behandlet som en hverdagsbegivenhed. Flere af de ofre, der er utilfredse, har dog samtidig forståelse for, at de bliver behandlet, som de gør: *“de har jo travlt på skadestuen, og de får jo så mange ind hver eneste weekend, hvad kan man forlange?”*

I et interview stødte vi dog på et offer, der helt klart følte, at han var blevet forkert behandlet, og som lagde vægt på, at det ikke burde forekomme fremover. Personalet på skadestuen pressede meget på, for at han skulle anmelde overfaldet. Offeret følte, at det store pres belastede ham meget, fordi han på det tidspunkt havde så mange tanker i hovedet. Faderen, der også er blevet interviewet, lagde ligeledes vægt på, at han havde følt, at presset fra enkelte af lægerne havde været en stor belastning for sønnen. Offeret fortæller videre, at en læge mente, *“at du da er så stor, at du kan forsvare dig selv”*, en udtalelse der gjorde offeret meget sur, især fordi der var adskillige gerningsmænd. *“Lægen begyndte også at sige, om jeg ikke var den type, der selv var ude om det. Lægen mente, jeg ikke var gået hurtigt nok væk fra overfaldsmændene”*.

3.3.2. Politi

Ikke alle af de interviewede voldsofre har været i kontakt med politiet efter overfaldet. De der har, har typisk følt sig godt behandlet. Dem der især er positive fremhæver, at politiet ringede for at høre, om de kunne huske mere eller for at orientere om sagen. En enkelt fortæller, at politiet kom forbi en uges tid senere, og han giver udtryk for, at det var rart. Der var dog også ofre, der ikke følte sig specielt godt behandlet: Et offer mener, at politiet gjorde deres job, men at de ikke var specielt hjælpsomme - han kendte ikke byen, og vidste ikke lige hvor han kunne finde en taxi, sygehuset og politistationen. Flere har haft det svært med, at sagen efter deres mening hurtigt blev henlagt, men samtidig medgiver de dog, de ikke havde været i stand til at give en god beskrivelse af gerningsmanden. Der er to ofre, der er meget mere kritiske, og det ene føler sig især uretfærdigt behandlet. Ved en samtale hos nærpolitiet, blev han nemlig bedt om at tage ud i området, hvor overfaldet var sket, for at lede efter gerningsmændene - *“jeg mente, det var meget urimeligt af ham at bede mig om det, når jeg var offer”*. Yderligere problemer i denne sag var, at politiet ifølge offeret ikke ville rykke ud, da han ringede til dem. Politiet mente, der var for mange mennesker til stede i området. Det andet offer var utilfreds med, at politiet insinuerede, at han havde taget stoffer. Han har forståelse for, at de skal afdække det, men der var meget forskel på, hvorledes betjentene håndterede sagen: *“Og det er faktisk ret irriterende at blive beskyldt for, hvis man ved, at det har man ikke gjort”*.

En mere generel utilfredshed vi har sporet går på, at ofrene ønsker at blive holdt bedre orienteret om opklaringen og en eventuel tilfangetagelse af gerningsmændene. De føler, at de burde underrettes og f.eks. ikke læse om det i avisen.

3.3.3. Egen læge

Ikke alle voldsofre har været ved deres egen læge, og de der har, giver udtryk for forskellige opfattelser af lægen. Et offer, der er særlig positiv, fremhæver, at lægen udviste stor forståelse for det, han havde været ude for, og mente det hang sammen med, at han havde

erfaring med voldsofre. Offeret kunne mærke, “*at han [lægen] havde sat sig ind i tingene*”. Der er et par ofre, der har haft en lille snak med lægen, men at denne kun spurgte til det “*rent fysiske*”, og ikke tilbød nogen form for hjælp, hvortil der tilføjes, at de heller ikke blev bedt om det. Et par af ofrene opfatter sådan en samtale som helt ok, mens en anden giver udtryk for, at lægen ikke rigtigt viste interesse, fordi han begrænsede sig til det rent fysiske.

Der er to ofre, der har haft en lidt mere blandet oplevelse hos deres læge. Den ene tog selv til lægen for at få en snak om, hvordan han havde det. Han havde det “svært”, men hertil sagde lægen, “*at sådan var det*”. Offeret bad selv om en henvisning til psykolog (bl.a. fordi advokaten havde nævnt det som en mulighed).

Det andet offer var til lægen dagen efter overfaldet. Han havde en snak med lægen, hvor han blev spurgt, hvordan han havde det etc., men muligheden for psykologhjælp blev ikke nævnt. Senere har han været ked af at muligheden ikke blev nævnt og talt med lægen om det. Denne fortalte, at offeret havde virket velafbalanceret. Offeret sagde, at det var han ikke, men havde sikkert virket sådan, fordi han altid havde været den selvsikre type. Offeret giver udtryk for, at han ville ønske, der var “nogen” (lægen), der havde set bag facaden.

3.3.4. Retssagen

Vi har talt med flere voldsofre, der har været i retten. Helt overordnet kan vi konstatere, at det er en belastning for ofrene eller deres nærmeste pårørende at skulle vidne i retten. For at give et indtryk af hvad det er, ofrene gennemgår, vil vi beskrive retssalen samt, hvordan en retssag normalt forløber.

Startskuddet til retssagen er, at offeret får en vidneindkaldelse og en lille folder med informationer om, hvad der skal ske i retssalen. Retssalene i Esbjerg er, ifølge en offentlig anklager ved politiet i Esbjerg, meget almindelige i dansk målestok mht. størrelse, ventefaciliteter etc., dvs. det er almindeligt, at offer og gerningsmand sidder tæt på hinanden. Offeret optræder i retssagen udelukkende som vidne og har i de tilfælde, hvor der er skadeserstatning på tale en advokat med (som kaldes beskikket eller bistandsadvokat), ellers sidder offeret alene. Offeret sidder i midten af salen med fronten mod dommerne, og på højre hånd ved et andet bord sidder den tiltalte og forsvareren med front mod offeret - vidnerne. Ved et andet bord på venstre hånd sidder den offentlige anklager med front mod den tiltalte. Indtil vidneforklaringen sidder offeret og venter på en åben tilgængelig gang. Den offentlige anklager vil først stille spørgsmål, og derefter er det forsvarerens tur. Når offeret har afgivet vidneforklaring, kan han forlade retssalen, eller han kan vælge at overhøre resten af retssagen.

Vi har talt med en advokat i Esbjerg, der ofte har været bistandsadvokat i voldssager. Advokaten fortæller, at der er mange af de forurettede dvs. ofrene, der føler, det er uretfærdigt, at de ikke via deres advokat, kan stille spørgsmål til tiltalte. Den beskikkede advokats rolle er meget passiv og har til formål at hjælpe offeret med at lave en erstatningsopgørelse. Derudover ser advokaten sin rolle som en støttepædagog, der skal oplyse om og afdramatisere forløbet. Advokaten må kun stille offeret spørgsmål ang. skaderne, tabt ar-

bejdstid, hvorvidt offeret har været indlagt på hospital, gået til psykolog o.lign. Efter der er afsagt dom i sagen, får offeret ikke besked om denne, medmindre han henvender sig til politiet eller den eventuelle bistandsadvokat. Den advokat, vi talte med, vil typisk kontakte sin klient og fortælle om sagens udkomme.

Advokaten fortæller, at nogle af ofrene er nervøse for retssagen. De er uvidende om, hvad der skal foregå: *“Der er jo ikke ret mange mennesker, der har været i retten. De færreste mennesker har nogensinde sat deres ben i en retssal. Det forekommer dem fremmed, uoverskueligt og småfarligt. Det er det første, de er bange for.*

Det er først, når det nærmer sig [retssagen], og jeg fortæller dem, hvordan det foregår, og de bliver klar over og tænker over, at nu skal de møde ham [tiltalte]. Fordi han jo typisk sidder lige ved siden af. Det er de færreste, der er bange for det. Der er klart nogle, der er. Nogle har oven i købet behov for at kigge ham [tiltalte] i øjnene.”

Vores samtaler med de voldsofre, der har været i retten bekræfter meget af det, advokaten har iagttaget. Alle følte de, det var underligt ikke at have hørt noget fra politiet i 4-5 måneder, og så få et brev med en vidneindkaldelse. Et enkelt offer har opfattet ventetiden på retssagen som meget belastende, og et andet mente, at retssagen nærmest var en parodi, når der var gået 5 måneder fra overfaldet skete, *“fordi så meget kunne være sket i mellemtiden”*. Samstemmende lød det, at det var svært at huske de præcise detaljer efter så lang tid. Var den tiltalte nu også gerningsmanden, hvad var det præcis, der var foregået etc.: *“Jeg blev bedt om at identificere de der 4-5 fyre, men det kunne jeg ikke. Jeg kunne ikke huske dem. Det var helt væk”*.

De ofre, der ikke havde en beskikket advokat, syntes ikke de havde fået nok information om retssagen, og hvad der skulle ske. I interviewet med advokaten fortalte denne, at det var en af opgaverne - information til ofrene, og det lader til at have gjort en forskel. I de to sager hvor der ikke var beskikket advokat, følte ofrene sig ikke informeret, især mht. hvorvidt de kunne forblive anonyme og ikke skulle have læst deres navn og adresse op i retssalen. Dertil kan siges, at der i den udsendte folder fra politiet står, at navn og adresse skal opgives i retssalen. Endnu et offer var meget ked af at skulle have læst sit navn op i retten, og han syntes, *“de [retten] gjorde forfærdelig meget ud af det”*.

Ofrene, der var i retten, fortæller, at de under selve retssagen havde det dårligt. Et offer fortæller hvordan hjertet bankede, og han havde fysisk ubehag, og han syntes, den tiltalte var en idiot. Han ville gerne have, den tiltalte skulle forstå, hvor ondt han havde gjort ham. Disse følelser har offeret stadig på trods af, at tiltalte blev dømt og kom og sagde undskyld efter retssagen. Et andet offer fortæller, at *“det var rimeligt uhyggeligt at møde dem igen. Jeg stod og ventede uden for retssalen, der var en lang ventetid, hvor døren faktisk bare stod åben. Jeg kunne være gået direkte hen til dem. De [tiltalte] sad bare og smågrinede derovre. Det var lidt uhyggeligt. Man kunne måske godt have ønsket sig, at man havde været inde hver for sig i et lokale for at vente. Man er meget nervøs inden man skal ind”*. Det [selve retssagen] var lidt ubehageligt. Du er centrum. Der sidder ca. 100 mennesker og kigger på dig. Det virkede stort og stille, fordi man snakker ind i en mikrofon. Folk kigger bare på en. Det kunne man måske godt ønske var lidt anderledes, men sådan er det”. Det tredje offer fortæller følgende om retssagen: *“Det var uhyggeligt at opleve igen. Ikke fordi jeg er bange for dem. Jeg kunne ikke kigge på dem. Jeg var også*

meget anderledes, da jeg skulle fremføre sagen. Men jeg kiggede på dem, da han spurgte, om jeg kunne kende dem - jeg kiggede dem dybt i øjnene. Jeg havde det meget dårligt med retssagen.”

Ikke alle de unge, som har haft en retssag, kender gerningsmandens dom (den gives først ved strafudmålingen, som ikke foregår ved retssagen). Det virker derfor ikke som om, at hævnmotivet spiller den helt store rolle i forbindelse med retssagen. I samtale med den beskikkede advokat mener denne også, at det er det, at de bliver fanget og stillet for retten, der er det vigtige, ikke hvor lang straffen bliver. De ofre, der kender dommen, mente dog, at den var alt for mild. Endvidere mener advokaten, at det værste, der kan ske for offeret, er frifindelse i retten: *“Det er noget af det værste, der sker, det er frifindelse. Og det er også noget af det, der får folk til at overveje, om de skal anmelde det. En frifindelse er det sammen som at sige, at man selv har været ude om det. Ikke nødvendigvis at det er en forkert anmeldelse. Det er ikke rart. Slet ikke hvis man har været oppe at afgive vidneforklaring. Retten siger jo så, man ikke tror på det, der er blevet sagt”*.

Efter retssagen skal erstatningsnævnet behandle sagen, hvilket er relevant for et par af ofrene. Et offer fortæller, at han venter på at få erstatningsspørgsmålet afklaret, og at der er gået et år. *“Jeg venter på, at det er afsluttet, og så er det noget, jeg skal komme mig over”*. Han giver udtryk for, som vi også tidligere har været inde på, at så længe overfaldet er tæt på i form af fysiske smerter, en uafsluttet retssag osv., så er tanker og problemerne om overfaldet påtrængende og forholdsvis omfangsrige. Det kunne tyde på, at tiden som helende faktor tilsidesættes, hvis omstændighederne omkring overfaldet ikke er afklaret, eller hvis der til stadighed er fysiske smerter.

Nu har vi behandlet de sager, hvor voldsofferet kommer i retten, og gerningsmanden bliver dømt. Derudover har vi talt med nogle ofre, hvor gerningsmanden er ukendt og ikke fundet. Hvad betyder det for ofrene? I de omtalte sager har politiet henlagt sagen, hvilket et par af ofrene følte skete lidt for hurtigt, men alle har de forståelse for, at politiet ikke kan finde gerningsmændene ud fra deres meget mangelfulde beskrivelser af ham. Umiddelbart vil vi mene, at det ud fra vores samtaler ikke virker som om, disse ofre er frustrerede eller tænker meget over det faktum, at gerningsmanden ikke bliver stillet til ansvar for hændelsen. De er klar over, at politiet er sat på en umulig opgave, når de kun har deres vage beskrivelse af gerningsmanden at gå ud fra. Det ene offer har end ikke set gerningsmanden. Advokaten fortæller ellers, at det kan betyde meget for et offer, at de fanger ham, og at de så kan sætte et ansigt på gerningsmanden.

3.3.5. Pressens omtale

Endnu en konfliktrelation, ofrene kan befinde sig i, i forhold til omverdenen, har at gøre med den eventuelle presseomtale af overfaldet. I Elklits (1993) undersøgelse fandt han overraskende, at halvdelen af dem, der fik deres overfald beskrevet i avisen, følte sig krænket og ydmyget af omtalen. Ukorrekt gengivelse især mht. relationen mellem offer og gerningsmand eller en gengivelse af forløbet, som offeret ikke føler er den rigtige, nævnes som den vigtigste årsag til kränkelsen. Vi talte med et offer, der fortalte, at avisen tillagde overfaldet racistiske undertoner ved at pointere, at det var en 2. generations indvandrer, det var gået ud over. Offeret havde oprindeligt ikke haft den opfattelse, at det havde noget

med overfaldet at gøre; de havde ikke råbt “perker” eller andet, der kunne opfattes i racistisk retning. Offeret sagde, at det imidlertid var svært ikke selv at begynde at tro, det var det, der lå til grund, når det stod i avisen op til flere gange. Dvs., mediernes opfattelse får offeret til at opfatte overfaldet anderledes, og det er et tydeligt eksempel på sekundær viktimering. Et andet offer fortæller, at det musikarrangement han deltog i, da overfaldet skete, blev omtalt i lokalradioen, og der blev sagt, at alt var forløbet stille og roligt, og der var en, der kom på sygehuset uden grund - *“der lå jeg derinde [sygehuset] og kunne ikke gå og spise”*. Begge ofre giver udtryk for, at det var noget, der gik dem på, og i førstnævnte tilfælde har han siden tænkt meget på det; var overfaldet et udtryk for racisme?

3.4. Ikke anmeldte voldssager

Det er allerede beskrevet, at den største del af gadevolden aldrig bliver anmeldt til politiet. Det har været vanskeligt at få disse ofre i tale; høre hvad det er for problemer, de har, hvorfor de ikke har anmeldt det etc. Vi har talt med to voldsofre, der ikke har anmeldt episoden og tre fædre til voldsofre, hvor hændelsen heller ikke blev anmeldt. Årsagerne til, at overfaldet ikke er blevet anmeldt, er forskellige. Det er svært at vurdere, om der er forskelle på ofrenes problemer i de overfald, der er blevet anmeldt, og dem der ikke er. Fælles for de ofre, vi har talt med, er, at de i modsætning til de anmeldte overfald alle vidste, hvem gerningsmanden var. Man kan også fornemme, at angsten for, at der skal komme efterfølgende repressalier, er til stede. Det er typisk noget med, at man ved, man skal ses igen, og hvad sker der så, hvis overfaldet er anmeldt?!

I interviewet med politibetjente (se afsnit 5.2) gives udtryk for, at spørgsmålet om at anmelde volden i høj grad er et spørgsmål om, at offeret vil have erstatning. Derudover er der en stor del af voldsofrene, der får at vide, at de skal komme tilbage dagen efter, da de er berusede, og man hellere vil tale med dem i ædru tilstand. Politiet siger, at mange af dem ikke kommer tilbage. Andre, der har anmeldt overfaldet samme nat, det er sket, kommer igen senere for at trække anmeldelsen tilbage, og betjentene vurderer, at der selvfølgelig er nogle der gør det af angst for repressalier, men at mange finder ud af det indbyrdes. Det vil sige, at de har kendskab til gerningsmanden.

Et offer fortæller, at han ikke følte sig helt uskyldig i, hvad der var sket. Der havde i længere tid været spændinger mellem to drengegrupper eller bander, hvor der bl.a. var gensidige trusler. Dette kulminerede så i, at offeret blev overfaldet af to fra den anden gruppe, men hvor han dog også selv får slået en af dem. På grund af omstændighederne har han svært ved at opfatte sig som et offer. Denne form for vold passer meget godt med det gallopundersøgelsen finder. Endvidere begrundes den manglende anmeldelse med at: *“Jeg ville ikke anmelde det, fordi jeg ville have hævn”*, og *“jeg syntes ligeså godt, vi [drengebanden] selv kunne få fat i ham”*.

Det andet offer, der ikke har anmeldt voldshændelsen, var udsat for et særligt voldsomt overfald. Han fortæller, at han kendte gerningsmanden og var bange for, hvad der skulle ske bagefter, hvis han anmeldte det. Han siger, han havde behov for at glemme det og ikke, at det skulle i retten. Han synes heller ikke, at straffen ville være særlig hård: *“der er også det ved det, at det danske retssystem bare siger, det må du ikke”*. Endvidere siger han, at han ikke ville kunne kigge gerningsmanden i øjnene, hvis han havde fået ham i

spjældet. En udtalelse fra faderen kan belyse dette argument: *“Han [min søn] vil godt kunne færdes rundt uden at skulle have at vide, at han er en pivskid, og at han sladrer”*. Der er altså også nogle æresbegreber involveret i argumenterne om, hvorfor man ikke anmelder voldshændelsen.

Offeret har altså gjort sig en masse tanker omkring en evt. anmeldelse. Faderen fortæller, at problematikken angående en eventuel anmeldelse har fyldt meget i hele episoden. Faderen støtter ham i beslutningen om ikke at anmelde overfaldet, fordi han er bange for at sagen bliver drejet: *“Anmelder han det, er det, inden den sag kommer for, blevet hans [min søns] skyld på trods af, at bevisførelsen taler for ham”*. Det er tydeligt, at han har mistillid til “systemet”, hvilket bl.a. bunder i en egen oplevelse, hvor han blev overfaldet, men hvor politiet løslod gerningsmændene.

I det sidste overfald, vi har kendskab til, begrundes den manglende anmeldelse med, at man ikke ville gøre ondt værre med en retssag. Der er tale om et lille lokalsamfund, hvor det er bekendte til offerets nabo (der også bor i landsbyen), der udøver overfaldet, der er meget brutalt og resulterer i indlæggelse. Man kan på sin vis sige, at hele lokalsamfundet (de andre naboer, udlejeren, familie til de involverede parter etc.) gik ind i sagen. De fordømte det på forskellige måder, bl.a. blev en onkel til den ene gerningsmand underrettet, og han tog så affære og fik en snak med sin nevø. Faderen til offeret mener, at de på den måde fik løst problemet, sønnen fik en undskyldning og gerningsmændene kommer *“garanteret”* ikke efter ham igen. Faderen føler, at en retssag ville have øget spændingerne og evt. resulteret i nye overfald. Som han siger: *“De lever dør om dør, og det skal de fortsætte med”*.

Endelig har advokaten fra Esbjerg et bud på, hvorfor voldsoverfald ikke anmeldes. Advokaten mener, som før nævnt, at en eventuel frikendelse af tiltalte - det at man ikke bliver troet på i retten - kan afholde nogen fra anmeldelse.

Kapitel 4. Offerrådgivning

I dette kapitel ses indledningsvis på den samfundsmæssige udvikling vedrørende holdninger og regler for voldsofre i europæisk perspektiv, herunder eksempler på offerrådgivning i Norge og Sverige. Der gives en kort gennemgang af offerrådgivningen i Danmark med nogle konkrete eksempler. Endelig beskrives de eksisterende tilbud til voldsofre i Esbjerg Kommune.

4.1. Offerets stilling i europæisk perspektiv

FNs offerretserklæring af 1985 er baseret på menneskerettighedserklæringen og definerer hvilke pligter medlemslandene bør påtage sig over for kriminalitetsofre. Demokratiske samfund har en forpligtelse til at reducere skadevirkningerne af kriminalitet. Dette gælder også den negative effekt viktimisering har på livskvaliten. Erklæringen opfordrer til at:

- *Kriminalitetsofre støttes på en måde, som viser forståelse for alle deres problemer*
- *Alle kriminalitetsofre har ret til beskyttelse af privatliv, fysisk sikkerhed og mental sundhed*
- *Kriminalitetsofferets rettigheder skal have samme prioritet som udøverens rettigheder*
- *Retsprocessen mod udøveren må ikke øge belastningen for offeret*

I 1980'erne følger også en række europæiske konventioner. Det gælder konventionen fra 1983 om erstatning til ofre for voldskriminalitet, Europarådets anbefalinger angående offerets straffelovmæssige stilling og angående bistand til ofre og forebyggelse af viktimisering i 1987. Hertil kommer konventionen vedrørende seksuel udnyttelse, pornografi samt handel med børn og unge (Snare 1995).

Udviklingen i offerets stilling

I flere lande er offerets stilling forbedret i 1980'erne. Dette ses i oprettelsen af statslig finansierede erstatningsfonde for bestemte kategorier af kriminalitetsofre. I Danmark skete dette allerede i 1976 med etableringen af den særlige erstatningsordning til ofre for kriminalitet.

Europæisk offerrådgivning

Folkelige bevægelsers pres på at forbedre offerets stilling i og uden for det strafretlige system varierer mellem de europæiske lande, og dette gælder også i nogen udstrækning den rådgivning og hjælp, der ydes af det offentlige og det frivillige hjælpesystem. I skemaet skitseres forskelle og ligheder på en række nøglepunkter i behandlingen af voldsofre for en række udvalgte lande. Der er mange lighedspunkter mellem England, Holland, Sverige og Norges tilbud til voldsofre, men der er også forskelle.

Skema 4.1. Tilbud til volds ofre i udvalgte lande.

Nationer/tilbud og finansiering	England	Holland	Sverige	Norge
Organisering:				
Frivillige organisationer	Victim Support	Slacht-offerhulp	Brotts-offerjour	Landsforeningen for Voldsofre og Norsk Forbund for volds ofre
Sundhedsvæsen (skadestue)	-	Ja	Ja	(Ja)
Politi	Nej	Ja	Ja	Nej
Kommunale/ lokale myndigheder	-	-	Ja	Ja
Tilbud til offeret:				
Professionel hjælp	Ja	Ja	Ja	Ja
Telefonisk rådgivning	Ja	Ja	(Ja)	Ja
Hjemmebesøg	Ja	Nej	Nej	Ja/Nej
Retshjælp	Ja	-	Ja	Ja
Opsøgende	Nej	Ja	Ja	Ja
Finansiering:				
Offentlig støtte	Delvis	Overvejende	Overvejende	Delvis
Privat velgørenhed	Ja	Ja	Ja	Ja

Note: 1) (Ja) betyder, at det kan forekomme. 2) Ja/Nej betyder, at det varierer lokalt.

Kilder: Nielsen & Snare 1998 og rådgivningernes hjemmesider (*Victim Support*: www.vict.imsupportsco.-demon.co.uk; *Brottsofferjour*: www.ktv.koping.se/boj/; *Norsk offerforbund*: agora.oslo.kommune.no/oslohjelp/t11/index.htm).

Skemaet viser, at der findes landsdækkende frivillige organisationer i både England, Holland, Sverige og Norge. Kendetegnet for interesseorganisationerne er, at de sigter bredt på volds ofre for: Børnemishandling, familievold, tyveri og gadevold. Typisk er tilbudene om rådgivning, der udgår fra disse organisationer baseret på frivillig arbejdskraft der om nødvendigt, kan inddrage professionel rådgivning og assistance. Organisationerne yder forskellige former for hjælp f.eks. telefonisk rådgivning, retshjælp (advokat). I Sverige gives også tilbud om støtte ved retsproceduren samt adgang til professionelle psykologer, og her bliver offeret enten henvist fra skadestue eller politi. I Holland og Sverige drives tjenesterne hovedsageligt med offentlig støtte, mens de offentlige midler i England og Norge kun delvis finansierer aktiviteterne.

4.2. Eksempler på offerhjælp i Sverige og Norge

Etableringen af en voldsoffertjeneste i Sverige (Brottsofferjourernas Riksforbund - BOJ) skal ses på baggrund af, at politifolk gennem deres arbejde, blev opmærksom på, at volds-ofrene ikke fik en tilstrækkelig støtte og hjælp.

Voldsoffertjenesterne (BOJ) tilbyder hjælp til voldsramte. Tjenesten blev etableret i 1993 og er i dag landsdækkende med omkring 100 steder, hvor voldsramte kan henvende sig. Voldsoffertjenesterne styres af en ideelt arbejdende bestyrelse (professionelle, der stiller deres kvalifikationer til rådighed). Tjenesten er organiseret omkring en telefontjeneste med en lønnet medarbejder (leder) og herunder såkaldte støttepersoner som arbejder med de personer, som henvender sig. Assistenterne formidler kontakten mellem voldsoffer og støttepersoner. Derudover holdes kontakt med politi, retsvæsen og sociale myndigheder. Støttepersonernes arbejde indebærer blandt andet at kunne lytte og hjælpe den voldsramte, som er havnet i en personlig krise, men også ved behov at formidle medicinsk eller psykologisk hjælp. Tjenesten rekrutterer selv støttepersoner kontinuerligt og sørger for uddannelse. Tjenestens virksomhed finansieres væsentligst gennem bidrag fra de berørte kommuner.

Virksomheden kompletterer først og fremmest samfundets officielle hjælpetjenester. I 1995 havde tjenesten 1.150 henvendelser fra ofre. De dominerende årsager til henvendelse er mishandling og ulovlige trusler. Disse forbrydelser udgør mere end 50% af alle henvendelser. Indbrud, ran og tyveri udgør 20%, mens seksualforbrydelser udgør 3-4%.

I princippet er tjenesten åbent mellem kl. 8.00-16.00 og en ugentlig aftenåbning (18.30-21.00) dog således, at kontaktpersoner ved politiets mellemkomst står til rådighed i undtagelsestilfælde. Den første kontakt mellem støtteperson og voldsoffer sker som regel over telefonen, for siden at overgå til personlige møder – oftest i tjenestens lokaler. I en evaluering af voldsoffertjenesten i Södertörns angiver stort set alle brugere, at tjenesten har været en stor hjælp (Eklund 1997).

Eksempler på tiltag i Norge

I Oslo bydelen *Vinderen* er der oprettet et permanent tiltag for volds ofre, der driver informationsvirksomhed og oplæring af personale. Målgruppen er børn, unge, handikappede og bydelsansatte medarbejdere og retter sig mod børnehaver, boinstitutioner, gade- og bandevold. Det er finansieret med offentlige midler (100.000 NKR årligt) og drives af lønnet personale. Projektet samarbejder med børnehaver og kirken/menigheden. Tiltaget når brugerne via jungletelegraf og gennem ungdomsklub. Tiltaget indgår som en del af en kommunal handleplan mod vold.

I Oslo centrum er der i 1996 begyndt et permanent projekt: *Sentrumsprojektet* i de belastede områder i centrum for at dæmpe aggression og skabe et tryggere miljø. Målgruppen er såvel ofre som udøvere af vold og mishandling, pårørende, nærmiljø og andre. Tilbuddet retter sig til voldsudsatte generelt og ungdom og retter sig mod vold ved restauranter, vold mellem bander og vold i rusmiljøer og når brugerne via opsøgende virksomhed, jungletelegraf, henvisning fra andre og synlighed i gadebilledet (klistermærker, plakater og brochurer). Tiltaget tilbyder medicinsk undersøgelse, behandling, oplæring og kursusvirksomhed samt henvisning og formidling til andre og (ikke mindst) en ædru samtalepartner.

Projektet er finansieret af indsamlede midler og gaver samt doneringer fra Norges Røde Kors og Uni-Storebrand og drives af ulønnede frivillige (frivillig organisation) og lønnet personale med et budget på under 100.000 NKR årligt. Der samarbejdes med hospital, lægevagt, politi, kriminalforsorg, krisecentre og frivillige organisationer og man ønsker samarbejde med familieværnkontor, hjemmetjeneste og den kommunale administration. Personalet rekrutteres ud fra interesse og engagement. Desuden driver projektet informationsarbejde, oplæring af personale, professioner, politikere og medier.

Der findes ikke evalueringsrapporter af disse tiltag. Det der falder i øjnene er, at budgettet er meget lavt. Det beror formentlig på, at kun driftbudgettet angives, og at lønnen til det faste personale betales af kommunen.

4.3. Vold og offerrådgivning i andre lande

Det er rimeligt at se på, hvorvidt det er voldens omfang i andre lande, der betinger etableringen af rådgivninger for voldsofre. Det kunne tænkes, at volden i eksempelvis de nordiske lande er højere end i Danmark. Dette synes dog ikke at være tilfældet: En sammenligning viser, at voldshyppigheden i de nordiske lande sidst i 1980'erne ligger på helt det samme niveau (Balvig 1995).

4.4. Offerrådgivning i Danmark

Justitsministeren har i januar 1998 anmodet Rigspolitchefen varetage koordineringen i forbindelse med etablering af frivillige offerrådgivninger i alle landets politikredse. Der er etableret offerrådgivninger i 29 politikredse, og 11 andre politikredse forventer i løbet af et par måneder at have et tilbud klart. Der er 14 politikredse, der ikke har noget tilbud. I Rigspolitiet er der nedsat et sekretariat (offerrådgivningssekretariatet), der i etableringsfasen kan yde konsulentbidrag i form af udarbejdelse af informationsmateriale om offerrådgivningerne samt materiale til lokal undervisning af rådgiverne. De vil tilbyde kursus for kontaktpersonerne i de enkelte politikredse, afholde foredrag og evaluere ordningen.

Blandt andre Nielsen & Snare 1998 argumenterer imod, at det offentlige etablerer tilbud til voldsofre og fokuserer på dem, fordi det kan medvirke til at øge frygten for kriminalitet i almindelighed, og til at forlænge snarere end at afkorte den tid det tager et offer at komme over en forbrydelse. Der er desuden refereret argumenter om, at offentlige tilbud skaber afhængighed af systemet og er med til at erodere det sociale netværk. Der er derfor meninger, der går på, at det langt er at foretrække, hvis et offer kan komme sig over forbrydelsen ved at trække på venner og familie, fordi der ligger en risiko for stigmatisering i at være patient hos en psykolog. Men man kommer ikke uden om, at et voldeligt overfald kan være en så traumatiserende hændelse, at det vil gavne helingsprocessen at få hjælp. Hjælpen til voldsofre skal således være så konstruktiv som mulig og skabe grundlaget for selvhjælp.

Forsøget med at etablere danske offerrådgivninger bærer også præg af at have inddraget ovenstående argumenter. Rådgivninger skal bestå af frivillige (f.eks. Dansk Røde Kors eller uafhængige frivillige), der ikke yder nogen professionel støtte (med offentlige ansatte) men derimod omsorg og medmenneskelighed - altså en meget mild form for interven-

tion. I det følgende vil vi beskrive, hvorledes to offerrådgivninger er organiseret, og hvilken form for hjælp de yder. Derefter vil vi kigge nærmere på nogle udenlandske offerrådgivninger.

4.5. Danske offerrådgivninger

I København, Frederiksberg og Tårnby har politikredsene indgået et samarbejde med hovedstadens Røde Kors om en offerrådgivning med frivillige medarbejdere. Røde Kors har stor erfaring med frivilligt arbejde, og havde i forvejen det, de kalder en Her og Nu Kontakt, som så, siden begyndelsen af april 1999, bruges som offerrådgivning.

Erfaringsgrundlaget er endnu meget spinkelt, men politiet i københavn udtaler, at der har været flere sager end forventet i betragtning af, at ordningen er ny og først skal indarbejdes i den enkelte politibetjents arbejdsprocedure. I den første måned af samarbejdet har der været 7-8 "sager". Når kendskabet til offerrådgivningen udbredes, både blandt borgerne og politiet, forventes der flere "sager".

Der føres ikke nogen statistik over hvem, der får offerrådgivningen tilbudt, men de frivillige i Røde Kors udfærdiger en lille rapport, og man kender derfor antallet af "sager" samt, hvilke hændelser ofrene havde været udsat for. Helt konkret foregår samarbejdet således, at politiet eller Falckfolk vurderer, om de har med en person at gøre som kunne have brug for hjælpen. Det vil sige, at det typisk er den enkelte politimand, der i efterforskningssituationen skal huske, at vurdere behovet for hjælp og tilbyde den til offeret. Politiet mener, at det typisk vil dreje sig om situationer, hvor man ikke kan få kontakt til pårørende, og udtaler samtidig, at unge voldsofre generelt ikke vil være i denne situation. De fleste unge har en eller anden form for netværk, som politiet kan kontakte.

Politiet eller Falck tilbyder altså offeret støtten, og hvis den ønskes, kontaktes Røde Kors' vagthavende gruppeleder, (der er udstyret med personsøger). Gruppelederen kontakter derefter den frivillige (der også er udstyret med personsøger), der har vagt, og denne tager så til hospitalet, politistationen eller hvor offeret nu befinder sig.

Rådgivningen er åben fra kl. 17.00 til 08.00, og yder en akut hjælp til mennesker, der har været udsat for voldsomme hændelser f.eks. i form af voldtægt, vold, ulykker, vidner til en voldsom hændelse eller drab. Det kan også være ældre, der har været udsat for tricktyveri eller tasketyveri, idet det er politiets erfaring, at det tager meget hårdt på de ældre. Hjælpen er akut, og det betyder, at der ikke ydes hjælp til f.eks. voldsofre tre uger efter overfaldet. Hjælpen ydes umiddelbart efter, hændelsen er sket.

Hjælpen består i, at den frivillige "er der" for offeret. Røde Kors karakteriserer det som social og psykisk hjælp, og det kan også inkludere praktiske ting. F.eks. kan den frivillige i forbindelse med et dødsfald kontakte nærmeste familie o.lign. Derudover vil den frivillige typisk henvise offeret til andre instanser (professionel rådgivning, egen læge m.m.). Hjælpen er tænkt således, at den skal udfylde det hul, der opstår, når det professionelle system har lukket. Derfor åbningstiden fra kl. 17.00 til kl. 08.00. Denne åbningstid harmonerer med de frivilliges arbejdstider. Offerrådgivningen i København og Frederiksberg

Kommune skal altså ikke erstatte nogle instanser, men udelukkende supplere de eksisterende ordninger.

Der er ca. 40 frivillige i offerrådgivningen, og de har typisk en vagt pr. uge. Her står de så til rådighed fra kl. 17.00 til 08.00 via deres personsøger. Nye frivillige har en samtale med de to koordinatore for rådgivningen, som er læge og psykolog. De vurderer, hvorvidt den frivillige er i stand til at kunne udføre opgaven. Hovedstadens Røde Kors kan ikke give en generel karakteristik af de frivillige, fordi det er en broget skare. F.eks. er der stor aldersmæssig variation, men der er et overtal af kvinder.

De frivillige gennemgår et almindeligt førstehjælpskursus, et kursus i psykisk førstehjælp og en overbygning til den psykiske førstehjælp. Derudover er der løbende temaaftener bl.a. i samarbejde med politiet, hvor det forventes, at de frivillige møder op.

Arbejdet i offerrådgivningen kræver et engagement og overskud fra de frivillige. Hovedstadens Røde Kors er opmærksom på den belastning, det kan være at komme tæt på mange tragiske og voldsomme hændelser. I det omfang det skønnes nødvendigt, (både af den frivillige selv men også af de andre, der indgår i offerrådgivningen) tilbydes supervision i form af samtaler med en psykolog. Derudover er der også selvhjælpsgrupper i Røde Kors' regi, som de frivillige også kan deltage i.

Hovedstadens Røde Kors' erfaringer med de frivillige i offerrådgivningen dvs. hovedsageligt Her og Nu Kontakten, er positive, og der har ikke været problemer med stabiliteten.

Odense Politikreds

I Odense har Politiet startet en offerrådgivning med udgangspunkt i en række erfarne frivillige, der har været engageret i krisehjælp tidligere (i gennemsnit i 9 år). De frivillige har intet job, men er på efterløn, invalidepension el. lign. og kan derfor være på vagt i dagtimerne i modsætning til f.eks. offerrådgivningen i København. Offerrådgivningen i Odense består af 9 frivillige og den har siden februar 1999 haft 106 henvendelser. I juni måned var der således en henvendelse fra et offer hver anden dag, fortæller Kirsten Yde, der er leder af offerrådgivningen. Rådgivningen er indtil videre finansieret med 10.000 kr. fra Fyns Amt (dækning af kørselsgodtgørelse etc.). De forhandler med Odense Kommune om bedre lokaler og finansiel støtte.

Rådgivningen er åben for henvendelse fra kl. 10.00-15.00 mandag til fredag, men i øvrigt kan politiet få fat i en fra rådgivningen døgnet rundt. De tager så kontakt til offeret for at høre, hvad det drejer sig om, og hvor akut hjælpen behøves. De har foretaget "hjemmebesøg" tidligere. Betingelse for henvendelse er, at forbrydelsen er anmeldt. Kommer der ofre, der ikke har anmeldt, vil de ikke afvise nogen, men evt. henvise til andre steder.

I rådgivningen er der i åbningstiden to på vagt, hvoraf den ene er telefonpasser og ikke må forlade stedet. Den anden er "personlig rådgiver" og kan flytte sig hvis nødvendigt. I sådanne tilfælde tilkaldes en anden frivillig til rådgivningen.

Hjælpen der tilbydes består i psykisk støtte og praktisk hjælp. Kirsten Yde fortæller, at de kan følge med offeret til afhøring hos politiet, til retten, være bisidder hos kommunen etc.

De har et godt samarbejde til det etablerede system, som de henviser til. Bl.a. har de et godt samarbejde med bistandsadvokaterne i Odense. Som noget nyt skal de indgå i et "kriminalmagasin" i den lokale radio, hvor der skal være politi, advokat, socialrådgiver etc. parat til at rådgive. Det er rådgivningens erfaring især mht. voldtægtsofre, at deres hjælp og støtte kan overflødiggøre psykologhjælp eller anden professionel hjælp.

Angående de unge voldsofre, er det Kirsten Ydes opfattelse, at de har behov for at snakke ud om det. De er de første 8 dage opfyldt af megen vrede, fortæller hun, men det får de langsomt bearbejdet.

4.6. Tilbud til voldsofre i Esbjerg

I dette afsnit vil vi beskrive de eksisterende ordninger og tilbud, der kunne være relevante for voldsofre eller for tilrettelæggelsen af en offerrådgivning eller andre tiltag.

Psykologordninger.

Den offentlige sygesikring yder tilskud på 60% til psykologbehandling til bl.a. voldsofre. Tilskuddet gives for indtil 12 konsultationer, der kan være individuelle eller gruppekonsultationer. Ved gruppekonsultation skal de involverede have haft en relation til hinanden, inden overfaldet skete, dvs. man ikke kan få tilskud til en terapigruppe bestående af flere voldsofre, der ikke kender hinanden. Der skal foreligge en skriftlig henvisning fra den almenpraktiserende læge, medmindre det er akut. Normalt kan der ikke henvises til psykolog, hvis der er gået mere end 6 måneder siden overfaldet, og i øvrigt skal psykologen modtage henvisningen senest en måned efter udstedelsen. Hvis amtets beløb afsat til dette formål er opbrugt for året, kan man ikke få tilskud. Voldsofferet skal selv betale de resterende 40%, hvilket vil svare til ca. 220 kr. for en konsultation hos en psykolog i Esbjerg. Typisk vil psykologudgifter, såfremt de vurderes relevante, blive refunderet i offerets erstatning.

En opgørelse fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg over hvor mange, der er blevet henvist til psykolog i hele Ribe Amt viser, at ordningen blot er anvendt af en mand mellem 16-24 år og to klienter i gruppen "børn" i 1998. Det er dog ikke muligt at få oplyst, om det drejer sig om ofre for gadevold. De kan for så vidt også have været udsat for røveri og voldtægt.

I Ribe Amt har man på Amtssygehuset en psykologafdeling, der giver psykologbehandling som en sygehusrelateret ydelse, dvs. det er gratis for patienten. Typisk bliver patienten henvist fra andre sygehusafdelinger eller fra den almenpraktiserende læge. I praksis kan kommunen henvise, idet der er et godt og udbygget samarbejde med afdelingen. Ringer en sagsbehandler derfor og beretter om en klients problem, tages generelt en visiterende samtale. Ifølge amtets (administrative) afdeling for sygehusvæsenet er der tale om et tilbud om akut psykologhjælp ud over den almene psykologordning. Lederen af psykologafdelingen på sygehuset fortæller dog, at de, i deres visitering, har kriterier som sårbarhed og alder - ikke om det er akut eller ej. Unge voldsofre med problemer efter overfaldet ville derfor falde ind under målgruppen. For at få behandling skal man registreres som patient.

Endelig er der i Esbjerg en psykiatrisk skadestue, hvor man kan henvende sig med akutte problemer. Det er måske ikke så mange unge voldsofre, der vil have disse behov, men ikke desto mindre er det vigtigt, at de rette instanser kender til denne funktion.

Erstatning

Der er mulighed for at få erstatning fra Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser. Politiet udleverer ansøgningsblanketter og vejleder i udfyldelse. Forbrydelsen skal være anmeldt inden 24 timer (dvs. uden "unødigt ophold", så der er mulighed for dispensation, hvis man f.eks. er bevidstløs på sygehuset), og ansøgningen skal indgives til erstatningsnævnet senest 2 år efter voldsepisoden. Hvis der pågribes en gerningsmand, vil det i den strafferetlige sag typisk fremgå, hvorvidt erstatning kan komme på tale, men ofte vil erstatningskravet ikke være færdigopgjort, hvorfor de relevante papirer (dom, lægeerklæringer, arbejdsgivererklæringer om tabt arbejdsfortjeneste, henvisning til psykolog etc) indsendes til Erstatningsnævnet, der så behandler sagen.

Sagsbehandlingen i Erstatningsnævnet tager typisk 3-4 måneder, men hvis politiet indsender ansøgningsblanketten med det samme, de modtager den, betyder det, at der typisk vil gå ca. en måned før udbetaling af erstatning, efter at dommen er afsagt. Dette gælder for de ukomplicerede gadevoldssager. Når Erstatningsnævnet har taget stilling til sagen, vil politiet udbetale erstatningen til bistandsadvokaten eller direkte til offeret. Politiet vil derefter søge at inddrage pengene hos gerningsmanden. Pågribes der ikke en gerningsmand, sendes sagen til Erstatningsnævnet, der behandler den, og eventuel erstatning udbetales af staten. Erstatningsnævnet er en sekundær erstatningsinstans, hvilket vil sige, at offerets egen forsikring først skal dække skaderne (en evt. selvrisiko dækkes af Erstatningsnævnet) og disse udbetalinger samt andre ydelser, f.eks. fra kommune fratrækkes nævnets erstatning.

Landsforeningen hjælp voldsofre

Landsforeningen kan hjælpe ofre for vold på flere måder: Konsulentbesøg, information om retssagen, henviser til psykologer med erfaring med voldsofre, hjælp til at udrede erstatningskrav mv.

Esbjerg retshjælp

Ofrene kan henvende sig til retshjælpen og få rådgivning og information om, hvad der kommer til at ske i retssalen; hvordan domstolen i Danmark typisk fungerer, hvad det vil sige at være vidne og endvidere hjælp til udfyldelse af skema til Erstatningsnævnet eller erstatningsopgørelse til brug i retssagen. De fire jurister forsøger at afdramatisere retsforløbet og klæde offeret moralsk på, men der er ingen ledsageordning. Der er personligt fremmøde, og åbningstiden er mandag kl. 16.00-19.00, onsdag og torsdag kl. 17.00-20.00.

Forsøg med børnetelefon

I Esbjerg Kommune (Sønderris) oprettede man for 3½ år siden en børnetelefon, der var bemandet med en socialrådgiver, en lærer og en politibetjent. Den havde en telefonsvarer på døgnet rundt, som blev aflyttet dagligt, og rådgivningen var åbent for personligt fremmøde en gang om måneden. Oprindeligt var den tiltænkt rådgivning af professionelle, der arbejdede med børn. Her kunne man henvende sig med de problemer, man havde i sit arbejde med børn og unge. Man ønskede dog også en børnetelefon, hvor børn og unge kun-

ne henvende sig med problemer angående socialforvaltning, politi og skole. Man håbede på den måde at få fat i nogle af de børn, der havde det dårligt. Derudover var beboere i området også velkomne med problemer, der relaterede sig til ovenstående. Man kunne være anonym, men der blev oplyst om, at fik man kendskab til virkelig alvorlige sager, måtte de offentlige myndigheder gribe ind.

Oprindeligt ville man ikke i medierne for ikke at gøre for meget ud af det, men siden besluttede de at henvende sig til lokalradio, de lokale aviser og JydskeVestkysten for at få telefonen omtalt og øge henvendelserne. Efter to skoleår uden en eneste henvendelse valgte man at nedlægge rådgivningen. Det er ikke nærmere undersøgt, hvorfor den ikke blev brugt, men en socialrådgiver, der var involveret i projektet, mener at det kan have at gøre med, at man i området er præget af en mentalitet om, at man klarer problemerne derhjemme, og endvidere er der en udpræget skepsis i forhold til det offentlige - "*man ved aldrig, hvad man får rodet sig ind i*". Socialrådgiveren understreger, at der kom det positive ud af det, at de involverede fik kendskab til hinanden og deres arbejdsområder, hvilket har gavnet det tværfaglige samarbejde, som hun vurderer er meget vigtigt i deres arbejde.

Esbjerg Selvhjælpsgrupper

En anden mulighed der kunne være relevant for voldsofre, er selvhjælpsgrupper. Her kunne man tale med ligesindede og f.eks. få bekræftet at andre, der har været udsat for det samme, har de samme reaktioner etc. Hos Esbjergs Selvhjælpsgrupper har man ikke haft en eneste henvendelse fra unge voldsofre. Generelt er der ingen voldsofre, der har henvendt sig med undtagelse af kvinder, der er udsat for vold i hjemmet.

Rådgivningscaféen

Er en selvejende institution, der finansieres af Esbjerg Kommune og Ribe Amt, som tilbyder professionel rådgivning til voksne borgere. Det er her muligt at tale med en socialrådgiver om sociale problemstillinger og livskriser. Vi har interviewet de to socialrådgivere, der leder stedet, og de fortæller, at stedet er delt op i en professionel rådgivning og en værestedsdel. Vi forestiller os, at det er den professionelle rådgivning, der kunne være relevant for voldsofre. Her kunne de få rådgivning og information om deres følelsesmæssige tilstand, uden at det dog er terapi, men også om hvad der skal ske i retten, hvilke hjælpemuligheder kommunen har etc. Skal der etableres et mere formelt samarbejde med Rådgivningscaféen om at støtte de unge voldsofre, mener socialrådgiverne dog, at de kunne have gavn af nogle efteruddannelseskurser. De udtaler endvidere, at de på trods af, at tilbudet er "til Esbjergs voksne borgere" ikke afviser unge, der har problemer, der falder ind under deres område. Rådgivningscaféen er meget interesseret i at lave noget socialt gruppearbejde, hvor de samler flere med den samme problemstilling, og de mener, at voldsproblematikken ville være egnet til det.

Natteravnene

I september 1999 begyndte en gruppe, der kalder sig "*Natteravnene*". Det er et initiativ, man kender fra Randers, hvor fortrinsvis forældre til unge mennesker "patuljerer i byen fredag og lørdag nat". Formålet er, at de ved deres blotte tilstedeværelse på gaden nedbringer volden nær diskoteker og barer.

Kapitel 5. Hjælp til voldsofre i Esbjerg

5.1. De unge ofres behov og ønsker for hjælp

Der diskuteres i viktimologien, hvordan man kan hjælpe ofrene, og hvordan en offerpolitik kan se ud etc., men egentlig forskning i hvad det er ofrene egentligt ønsker og har behov for, er der ikke meget af (Nielsen & Snare, 1997:108). Vi har valgt at tage udgangspunkt i, hvad ofrene selv giver udtryk for, de kunne tænke sig, og derefter se det i lyset af hvad "de professionelle" i form af politi, advokat, læge, socialrådgiver, SSP etc. mener der er behov for.

I vores interview med ofrene spurgte vi altid til, hvad de mente om den hjælp, de havde fået (om de havde fået den hjælp, de havde brug for), og hvilken form for hjælp de mente kunne være relevant for andre unge i deres situation. Der var fire ofre, der direkte gav udtryk for, at de havde haft/har brug for hjælp. De var noget vage mht., hvad de kunne forestille sig, men typisk manglede de en person, der vidste noget om deres psykiske reaktioner og information om sagens forløb og om retssagen. Tre af dem, der kunne have brugt noget hjælp, har været igennem en retssag. Vi har dog også talt med et offer til, der ikke følte et udækket behov for hjælp. Der er dog noget, der tyder på at dem, der skal "hele møllen" igennem, har et behov for at få god information om det. Hvorvidt de har behov for anden støtte er afhængig af ressourcerne i deres sociale netværk. Foruden de fire der efterlyste hjælp, mener to andre, at de ville have taget imod støtte, hvis det havde eksisteret. Tre ofre gav udtryk for, at de ikke behøvede hjælp "udefra". Det ene offer synes ikke, at overfaldet var slemt nok til, at han behøvede hjælp, men han mente dog, det ville have været nødvendigt, hvis det var sket for en pige¹¹). Et andet offer fortalte, at overfaldet ikke havde påvirket ham i noget særligt omfang. Han var blevet vred over det, og mente han skulle stilles for retten, men det var også det. Han efterlyser dog mere information fra politiet om sagens forløb og inden retssagen. Det sidste offer der ikke syntes, at han havde behov for hjælp, udtalte også, at han ville have været bange for at blive stemplet endnu mere, hvis han havde opsøgt nogen form for hjælp. Det er samme offer, der ikke mener, man i hans tilfælde kan anvende begreberne offer og gerningsmand, da overfaldet skete i en spændt atmosfære mellem to bander.

Hvilken form for hjælp bliver der yret behov for?

En af de unge vi interviewede, udtalte i forbindelse med spørgsmålet om, hvilken hjælp han kunne ønske sig: *"Der var en underlig tom fornemmelse efter overfaldet. Jeg ville godt have fået et telefonnummer stukket i hånden..."*. Et offer har bagefter tænkt over, *"at det var mærkeligt, at der ikke skete et eller andet, at man ikke fik et telefonnummer....psykologhjælp osv. Hvis det nu var, man havde brug for det. Jeg troede faktisk, det var almindelig standardprocedure, at der skete et eller andet"*. Et andet af de unge ofre siger, *"Man skal jo ud af en ond cirkel man kommer ind i, og der har man brug for nogle gode forslag til, hvordan det kan lykkes"*. Offeret efterlyser "hjælp til selv-

---

11) Offeret er 15 år, og optaget af at hans søster er blevet chikaneret over længere tid. Det er vores indtryk, at han har det svært med situationen i hjemmet/søsteren. Det er meget muligt, at han undertrykker sit eget behov for hjælp og projicerer det over på søsteren og piger generelt.

hjælp”, så han kunne være i stand til at træde styrket ud af voldshændelsen. Et tredje offer synes, det er ærgerligt, at der ikke var nogen, der så, at han ikke havde styr på tingene og tilbød ham hjælp. Nu føler han sig bombet tilbage til stenalderen (angående hans mangel på selvtillid), og skal starte forfra.

Flere ofre synes, det er en god idé eller har ytret ønske om muligheden for at tale med en psykolog især (og kun) de første par uger efter overfaldet. *“Jeg kunne godt have brugt noget psykologhjælp de første tre uger. Men jeg blev ligesom ikke rigtig spurgt. Jeg ville godt have haft en at tale med - finde ud af om de reaktioner man havde; om de adfærdsmønstre var normale, eller om det var langt ude?”*. En enkelt (under ungdomsuddannelse) der har fået tilbuddet om psykologhjælp mener ikke, det er et reelt tilbud, når man selv skal betale så stor en del af omkostningerne eller lægge ud for det.

Ud over psykologhjælpen bliver der nævnt muligheden for få en pjece, der oplyser om de tilbud, der er, evt. et telefonnummer man kan ringe til og få en snak. Et offer kunne også forestille sig, at man blev kontaktet for at høre, om man er ok. *“Man bliver jo ikke kontaktet af nogen....Jeg kunne godt have haft brug for, at der var en, der ringede og spurgte, om jeg var ok, om jeg har brug for at snakke om det”*. Men hvem vil man gerne snakke med? Som allerede nævnt er der flere, der nævner en psykolog. Derudover bliver ung-til-ung tiltag også opfattet positivt dvs., at det er andre unge, der eventuelt har været i samme situation, man kan tale med. *“Jeg synes, det er en god ide, at snakke med andre unge, som selv har været igennem det. Måske ville jeg selv have brugt det. Man tænker, aahr, så slemt er det heller ikke, at man skal gå til en psykolog - til en vildt fremmed og få hjælp der.”*

Der er flere af ofrene, der som sagt har efterlyst bedre information: *“Jeg ville gerne have haft mere information fra politiet. Jeg kan godt forstå, de ikke kan finde gerningsmændene, men ville bare gerne have information om sagens forløb”*. Adspurgt om han ønskede mere information fra politiet, svarede et offer: *“Ja, men det er vel også mig selv, man kunne jo bare ringe op til politistationen, og spørge om alt det. Det ville jeg så heller ikke. Hvis de havde noget væsentligt at sige, så havde de måske kontaktet mig. På en eller anden måde er vi jo nysgerrige for at høre, hvordan det er gået i retssagen. Pigerne [der har vidnet i retssagen] har heller ikke ringet, de mener nærmere, det er politiet, der bør kontakte dem”*. Flere ofre har også været misinformede angående forløbet med retssagen. Politiet vedlægger en pjece ang. det at vidne i retten, men den er åbenbart blevet misforstået af et par stykker - specielt angående om man kan være anonym i retten. Endvidere gives der udtryk for, at der skal gøres noget ved ventetiden på retssagen - den er for lang. Især fordi man skal kunne genkende den tiltalte. *“Det er næsten umuligt”*. Sidstnævnte problem er der allerede meget fokus på fra politisk side, og voldssager får en høj prioritering, hvilket politiet i Esbjerg også fortæller.

Endelig minder et offer om, at man bør gøre noget ved den måde, man bliver behandlet på på skadestuen. Han mener, der skal være en, der snakker med en, og at man ikke bare bliver sendt hjem i taxi i omtåget tilstand.

5.2. De involverede parternes holdning til behovet for hjælp til voldsofre

Politiet

Vi har talt med tre politibetjente ved Esbjerg politi. Den ene arbejder i specialpatruljen, der er oprettet for at patruljere i den indre by fredag og lørdag nat, og har eksisteret i flere år. Betjentene er i uniform, men en sjælden gang trækker de i civilt tøj for at opsnappe uromagerne. Tiltaget har en præventiv effekt, hvor stor effekten er, mener betjentene dog er svært at måle. En anden betjent, vi har talt med, er fra ordenspolitiet, og endelig har vi talt med en sagsbehandler, der færdigbehandler sagerne efter anmeldelsen er modtaget.

Politiet fortæller, at voldsofrene typisk kommer til politiet for at anmelde hændelsen, efter de har været på skadestuen, ellers bliver de sendt derhen af politiet, da den lægelige undersøgelse, skal bruges som bevis. Ved afhøringen eller vidneforklaringen får de tilbudt at have en advokat til stede. Derudover oplyser politiet dem om muligheden for at søge erstatning gennem det offentlige, og udleverer blanket og vejleder, som loven pålægger politiet det. Sagsbehandleren får så sagen, og skal prøve at opklare den. Han vil tale (afhøring) med vidnerne, hvis der er nogen, evt. besøge værtshuset og forsøge at få fat i nogle af gæsterne, for at afhøre dem. Han forsøger at huske på at *“det er træls at gå og vente uden at få besked”*, og ringer derfor til ofrene for at fortælle, hvad han har fundet ud af. *“Det sker også at nogle er ivrige og selv ringer. Der går hurtigt 14 dage, må jeg nok erkende. Hvis man er offer, kan jeg godt forstå, hvis de føler, at der ikke sker noget”*.

Det er disse betjentes opfattelse, at voldshændelserne er præget af værtshusslagsmål, hvor det er svært at skelne mellem offer og gerningsmand, eller hvor offeret meget sjældent er sagesløs. De har indtryk af, at mange af anmelderne er unge mænd, der selv giver andre en på hovedet næste weekend. Ofte tror politiet, at offeret kender gerningsmanden eller ville vide, hvordan man kan indkredse ham, men det er de ikke interesserede i. De melder overfaldet for få erstatning for ødelagte tænder eller andet. En anden ting politiet oplever er, at der nærmest er et kapløb op til stationen for at anmelde først - så er man offeret. Nogle gange resulterer det i modanmeldelser. Betjentenes opfattelse af ofrene og deres oplevelse af det at blive overfaldet, er altså meget forskellig fra det billede, vi hidtil har fået. Vi vil lige henvise til vores metodiske overvejelser i forhold til denne problemstilling, idet vi har gjort opmærksom på, at det er muligt at de ofre, der har henvendt sig, har haft det sværest med overfaldet og ikke føler, de på nogen måde selv er skyld i det, f.eks. ved at have udvist provokerende eller anden uhensigtsmæssig adfærd. Dette taler for, at politiets opfattelse er grundet i en helt anden type offer, end dem vi har interviewet. Imidlertid vurderer den betjent, der arbejder med en undersøgelse af ofre og gerningsmænd i Esbjerg, at vores type overfald udgør ca. 80% af alle anmeldelser i Esbjerg.

Betjentene giver udtryk for, at det er utroligt sjældent, de møder et offer, der er bange, nervøs, ikke vil gå i byen næste weekend, og har brug for at tale med nogen. De mener ikke, at dem der er blevet ofre i forbindelse med værtshusmiljøet, har behov for anden hjælp end den, de kan få hos deres nære omgivelser. De tror ikke, at der er ret mange, der går traumatiserede fra politistationen efter et voldeligt overfald. Enkelte kan have brug for hjælp i form af en offerrådgivning, men at have et fast beredskab, mener de er overdrevet.

Advokat i Esbjerg

Den advokat, vi har talt med, mener ikke, at volds ofre får den hjælp, de har behov for; *“det er alt for sent, før der er nogen, der kommer ind og hjælper dem”*. Advokaten mener, at der er alt for dårlig information om, hvad det er, der sker, og hvad der skal ske - lige fra starten. *“Folk der bliver udsat for forskellige overgreb, de har utrolig mange spørgsmål, der forbliver ubesvaret. Og mange gange bliver de i en total misforståelse af, hvad der foregår. Jo før de kunne komme ud af den misforståelse jo bedre. Jo grovere volden er, jo mere føler man sig svigtet - især voldtægts ofrene. De føler ikke rigtig, de er personer oppe ved politiet. De kommer bare ind i maskinen. Og systemet går jo ikke ud på at hjælpe de forurettede, men på at få gerningsmanden dømt”*. Advokaten giver udtryk for, at ofrene har brug for mere bistand, når de skal til afhøring ved politiet. Hertil siger politiet, at ofrene ofte ikke vil have advokatbistand ved afhøringen. De er interesseret i at få det overstået og komme hjem. Taler vi derimod om selve retssagen, er det politibetjentenes opfattelse, at de gerne vil have en advokat med. Også for at få deres erstatning opgjort korrekt.

Advokaten mener ikke, det er politiet, der skal give informationen, men derimod en advokat, og bliver der tale om en offerrådgivning, skal det være professionelle. Hun mener ikke, det skal være frivillige, fordi man ikke har særligt styr på dem og *“de er ikke nødvendigvis (selvom de har et godt hjerte og alt muligt) de rigtige i denne situation. Det er ikke altid, at volds ofrene bare har brug for en at holde i hånden. Det skal bare ikke være et eller andet tilfældigt korps, der kommer med en fuldstændig ukontrollerbar baggrund”*.

Det vigtigste er, at man tidligt får vurderet, hvad det er for et behov, den pågældende har *“og så sige, det her er bare et spørgsmål om nogle praktiske ting, og der kan man fint sende [f.eks.] en socialrådgiver-studerende ud”*. Dvs. det, man kan kalde den første visitering, kan godt foretages af en offerrådgivning med frivillige, der på en eller anden måde er blevet udvalgt. *“Dem, der skal rådgive ofrene, skal kende virkeligheden, vide hvad det er for et system. Efter min mening skal det heller ikke være politi eller andre offentlige, der lægger navn til, fordi man ellers får nogle fronter markeret, der ikke skal være der”*. Hun efterlyser f.eks. et team bestående af en psykolog, socialrådgiver og advokat.

Anklager ved Esbjerg politi

Vi har talt med en af de offentlige anklager ved Esbjerg politi for at høre om hans arbejde og opfattelse af volds sagerne. Han kunne fortælle, at han nærmest ikke har kontakt med volds ofrene. Der er ind imellem nogen, der ringer, oftest fordi de er bekymrede over retssagen eller bange for at vidne. Det tager han så en snak med dem om, og pointerer at det er vigtigt, de vidner. Angående ofrenes manglende oplysning om sagens udcome, fortæller han, at det er sjældent han bliver bedt om at give besked, men hvis han gjorde, ville han gerne gøre det. Anklageren vurderer, at de unge mænd, der har været udsat for vold i forbindelse med at gå i byen, tackler problemerne der affødes med forældre og venner og ikke har noget særligt behov for yderligere hjælp. Dog mener han det, på grund af hans begrænsede kontakt til ofrene, er en noget usikker vurdering.

Skadestuen

Ifølge lederen af skadestuen er den klassiske situation vedrørende de unge voldstilfælde, at der kommer en ung mand ind på skadestuen med blødende næse eller et flækket øjen-

bryn. Hans kammerater er i øvrigt ofte med. Efter behandling går de igen. Der er ingen faste procedurer, når det gælder unge patienter med voldsrelaterede skader og heller ikke rigtig brug for det, idet der generelt ikke er tale om grov vold. I tilfælde, hvor den unge er alene, ringes der skønsomt efter forældrene. Endelig har man et godt samarbejde med politiet.

Læger

Indledningsvis skal det (igen) pointeres, at det er under halvdelen af lægerne, der har svaret på vores spørgeskema. Halvdelen af de 24 læger der svarede, skønner at de har voldsofre i deres konsultation, og omkring halvdelen, at de har førstegangsbehandlinger af de unge. Det er dog meget forskelligt hvor mange, det drejer sig om (1-10). Hovedparten af de læger, der besvarede spørgeskemaet, mener ikke, at der er behov for en speciel rådgivning for de unge - snarere noget mere information - eksempelvis i form af en folder. Af de (18) læger, der har svaret på spørgsmålet om, de unge har brug for hjælp, svarer 13 at det har de. Øjensynligt dog ikke så meget, at de har henvist dem til psykolog.

SSP-konsulenten

Vi har interviewet SSP-koordinatoren i Esbjerg Kommune, der har til opgave at koordinere det præventive samarbejde mellem socialforvaltningen, skolevæsenet og politiet. Hans arbejde omfatter alt lige fra idéfasen til udførelsen, og han ser det som en af sine opgaver at være undersøgende, kendt af de unge og synlig f.eks. til forskellige arrangementer. De unge kan komme til ham med deres problemer, og han tager en snak med dem. Den vold han har mest kendskab til, er den blandt de endnu skolesøgende unge. Specielt er han opmærksom på dannelsen af drengebander, og i øjeblikket i gang med en kortlægning af grafittiproblemerne i Esbjerg.

SSP-koordinatoren er i sit arbejde stødt på flere voldsofre, der ikke tør anmelde volden. De tør ikke snakke om overfaldet eller anmelde det, fordi de er bange for, det sker igen - bange for repressalier. Han vurderer, at en offerrådgivning vil være utrolig vigtig, hvis man kan få de unge til at bruge den. For at den kan virke attraktiv for de unge, understreger han, at den skal være et alternativ til og utraditionelt i forhold til systemet, de offentlige myndigheder. De unge er ifølge SSP-koordinatoren bange for at blive registreret i det offentlige system. Han mener, de unge voldsofre har brug for en helt uforpligtende samtale med en helt uden for systemet - gerne en der selv har været i situationen dvs. ung-til-ung metoden. Han vurderer, at det er vigtigt at få den første kontakt, evt. med en brochure på skadestuen, hvor man formidlingsmæssigt henvender sig til unge mennesker. "Det skal være noget med: *Har du fået tæsk ?, Føler du dig forulempet ? John Wayne er død !* Vi skal over i et ungt sprogbrug direkte til de unge - ikke bruge ord som psykolog mv."

SSP-koordinatoren synes, det skal være frivillige, der skal være involveret og har en forestilling om, at offerrådgivningen kan etableres i samarbejde med nogle få "håndplukkede" unge frivillige (5-7), der eventuelt kan findes gennem Røde Kors's samaritertjeneste eller lignende relevante organisationer/foreninger.

Når der indgår frivillige, kræver det, at de bliver brugt - man må øve beredskabet og evaluere efterfølgende - for at holde gejsten oppe. Det vil være nødvendigt med nogle ildsjæle. Han mener ikke, det er nødvendigt at sætte et stort apparat i gang - for at finde ud af,

om det virker. Han foreslår et pilotprojekt, der ikke koster alverden, men hvor de frivillige skal skoles, og deres fornemmeste opgave vil være at henvise til professionelle. Han understreger, at det er vigtigt, at kompetencerne i organisationen er fastlagt.

SSP-koordinatoren forudser, at der kan komme problemer mellem de offentlige ansatte og de frivillige, idet han har oplevet, *"at nogle i de etablerede systemer vender tommelfingeren nedad, når de hører om frivillige. De opfatter dem ofte som amatører, der tror de er professionelle. Systemet er dog åbent for sund fornuft"*, og han er positiv over, hvor smidigt SSP-organisationen fungerer, samarbejdet præget af en gensidig tillid, dog kunne han ønske mere fleksibilitet i socialforvaltningen, hvilket først og fremmest betyder, at der efterlyses en hurtigere reaktion og effektiv handling, når man får kendskab til et problem.

5.3. Delkonklusion

I de instanser der møder unge voldsofre som patienter, forurettede eller voldsramte, er der forskellige opfattelser af, om der er behov for hjælp.

Politi og skadestuer (og formentlig også en stor andel af de praktiserende læger) mener ikke, at de unge, som de generelt møder, har specielt behov for hjælp eller tilbud om rådgivning. For denne gruppe af unge, der typisk kommer fra et gadeslagsmål er det karakteristisk, at de fysiske skader ikke har en alvorlig karakter. Hverken politi eller læger vurderer, at de unge er traumatiserede eller har brug for samtaler med psykolog.

Bistandsadvokaten og SSP-konsulenten mener, at der er behov for hjælp, men at den skal ligge uden for det etablerede system. De udtrykker sig lidt forskelligt om hvor og hvorledes, den skal gives de unge. Advokaten mener, at ofrene har brug for mere bistand, når de afhøres ved politiet. En eventuel offerrådgivning skal bestå af et professionelt team helst med en psykolog, en socialrådgiver og en advokat. Den første visitering kan godt foretages af en offerrådgivning med frivillige. SSP-konsulenten mener, at de unge voldsofre har brug for en helt uforpligtende samtale gerne med frivillige, der selv har været i en lignende situation. Han mener, at det er vigtigt at få udarbejdet en brochure om vejledning og tilbud om hjælp på de unges eget sprog.

Et forhold, der formentlig gør sig gældende i de professionelles vurderinger er, at det er svært, at sætte grænser for hvornår det er ungdomsvold (14 - 24 år), og hvornår det er "voksen vold", og at afgrænse gruppen til bosiddende unge inden for Esbjerg Kommune. Dette er fuldt forståeligt, men det betyder, at ungdomsvold bliver en flydende betegnelse.

Flere af de unge vi har talt med har, hvis ikke direkte følt sig svigtet af systemet så i høj grad følt sig ladt "alene" med deres eftervirkninger. Det kan godt være, at de ikke direkte efterlyser nye hjælpetiltag, nogle ville dog godt have haft tilbuddet om professionel hjælp, andre er mere tøvende omkring brug af tilbud for voldsofre. Alle var dog positive over for muligheden for at kunne henvende sig til en rådgivning - gerne pr. telefon.

Dagligdagen hos politi og skadestuer er formentlig, som de selv beskriver den - oplevelsen af en gadevold hvor den skadelidte får relativt begrænsede skader og måske optræder

som voldsmand den næste weekend. Heroverfor står de unge, som er interviewet til undersøgelsen, som - med rette eller urette - opfatter sig selv som sagesløse ofre.

Det, at de professionelle *ikke* opfatter de unge som voldsofre, og at de unge opfatter sig selv som ofre, udtrykker et skisma. Dette bunder måske i undersøgelsens skævhed (det, at vi næsten udelukkende har talt med sagesløse voldsofre), og måske bunder det i, at de instanser der "behandler" de unge er så specialiseret i deres funktioner, at man ikke opdager de unges problemer.

Kapitel 6.

Opsummering og anbefalinger til offerarbejdet i Esbjerg

I dette afsnit vil vi samle op på voldsofrenes problemer i Esbjerg og skitsere nogle forslag til, hvordan man kan sætte ind for at afhjælpe problemerne. I kortlægningsarbejdet har vi identificeret to problemstillinger, som er blevet diskuteret i fokusgrupper med relevante indbudte folk fra Esbjerg.

Hovedproblemstillingen drejer sig om de unge mænd, der bliver overfaldet i Esbjergs bymidte i forbindelse med restaurationsbesøg. Der gives en opsummering af deres fysiske, psykiske og sociale problemer, og på deres holdning til de offentlige instanser, de er kommet i kontakt med som følge af overfaldet. De problemer, denne del af kortlægningen rejser, er diskuteret med repræsentanter for skadestue, politi, kommunen, de almenpraktiserende læger og projektets leder. Argumenterne fra fokusgrupperne er så vidt muligt søgt inddraget i de skitserede forslag.

Den anden problemstilling (delproblemstilling) omhandler de helt unge (14 - 16 årige). Det drejer sig om, at nogle af de unge vi har interviewet er indblandet i bande- eller gruppedannelse. Vi formoder, at denne form for vold langt hen ad vejen kan begrænses ved en præventiv og hurtigt indsats. Da der i kommunen er et udbygget SSP-samarbejde, bl.a. med en engageret koordinator der er opmærksom på problemet, ser vi en mulighed for mere intensivt at tage fat på problemet. Derfor har der været indkaldt en række repræsentanter fra SSP-samarbejdet samt PPR for at sætte fokus på denne problematik. Argumenterne fra diskussionen indgår i nedenstående afsnit om problemstillingen.

I forhold til den første problemstilling vil vi komme med forslag, der sigter mod at:

- Afhjælpe de unges psykiske og sociale problemer
- Oplyse det offentlige system om voldsofrenes problemer og hvad der kan gøres ved det.
- Kvalificere SSP-samarbejdet til at tage sig af voldsproblemerne

6.1. Tiltag for at afhjælpe de unges psykiske og sociale problemer

Ofrene i Esbjerg har fået en lang række forskellige fysiske skader, og de udviser også en række psykiske eftervirkninger, der her er opsummeret:

- Adfærdsændringer: Går ikke i byen, isolerer sig, på vagt mv.
- Søvnproblemer: Svært ved at falde i søvn, mareridt
- Lav selvfølelse: Ked af det, vred, pirrelig, tanker om hævn
- Angst for egne reaktioner: Er jeg normal ?Hvor længe varer det ?
- Koncentrationsbesvær: Tankerne kredser om overfaldet, skyldfølelser

Der synes ikke at være nogen sammenhæng mellem alvoren af de fysiske skader og omfanget af de psykiske eftervirkninger.

Gennem vores samtaler med voldsofre i Esbjerg kan vi konstatere, at man stort set kan finde alle ovenstående reaktioner hos de fleste af ofrene. Generelt synes den tidsmæssige afstand fra overfaldet at have stor betydning for, hvor meget det fylder i de unges hverdag. Det vil sige jo længere tid der går, desto bedre har ofrene det. Ofrene udviser samme type psykiske symptomer og problemer, som er fundet i andre danske og internationale undersøgelser, på trods af at disse måske omhandler grovere forbrydelser som voldtægt og bortførsler.

De fleste ofre, vi har talt med, har et godt socialt netværk, idet de er integreret i en familie og har venner. Alderen spiller her en betydning, idet de fleste unge er i denne (heldige) situation, men dog ikke alle. Der er flere ofre, der har givet udtryk for, at familien og vennerne af forskellige årsager var svære at snakke med - for eksempel ville et offer ikke bekymre forældrene, i et andet tilfælde havde vennerne en meget sort/hvid holdning til overfaldet, der var generende for offeret.

Psykologordninger

Der er i afsnit 4.6 kort beskrevet en række tilbud i Esbjerg, som voldsofre muligvis kan få udbytte af at benytte. Ingen af dem sigter dog specielt på at hjælpe unge voldsofre. Vi finder det naturligt at undersøge muligheden for at udvide brugen af psykologordningen både ordningen under den almene sygesikring og Amtssygehusets psykologafdeling. Dette skal især ses i forhold til, at så mange af ofrene ytrer ønske om at tale med en psykolog eller i hvert fald at få tilbudt muligheden.

Information til ofrene om psykologtilbuddene er en mulighed. En anden er information til de almenpraktiserende læger om, at ordningerne eksisterer, og at de også kan benyttes af "almindelige" voldsofre. Tallene fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg (Amtsrådsforeningen) viser, at ordningen ikke anvendes. Muligvis skal lægerne blive bedre til at forstå, hvilke problemer et voldsoffer har, og at henvisning til psykologsamtaler kan være påkrævet. Vi har at gøre med unge mænd, der sandsynligvis ikke buser ud med deres problemer og behov for hjælp. Det kræver en opmærksom læge at vurdere situationen. Som nævnt har et af ofrene givet udtryk for, at han ville ønske, der var en eller anden, der havde set bag hans selvsikre attitude, der nemlig efter overfaldet kun var facade. Sygehusets psykologafdeling skønner, at henvendelserne stort set kommer fra 1/3 af de almenpraktiserende læger i Esbjerg, 1/3 henviser lejlighedsvis og 1/3 af lægerne har aldrig henvist. Det tyder på, at nogle læger ikke er opmærksomme på denne ordning eller ikke mener, at de unge har brug for denne hjælp.

En offerrådgivning på forsøgsbasis

Vi forestiller os, at man på forsøgsbasis (f.eks. 1½ års tid) kunne starte en offerrådgivning for de unge voldsofre for at få nogle erfaringer med målgruppen, herunder: Måden man vælger at informere på, behovets omfang, og hvilken form for hjælp der efterspørges.

Forsøget kunne forholdsvis hurtigt komme op at stå ved at etablere et samarbejde med en allerede eksisterende institution eller rådgivning. Tidligere er Røde Kors' samaritertje-

neste blevet nævnt, men også Rådgivningscaféen, som vi har interviewet, kunne være relevant. Her tilbydes professionel rådgivning i form af socialrådgivere, socialrådgiver- og socialpædagogstuderende samt social- og sundhedselever. Denne ekspertise kunne man trække og bygge videre på. Der kunne f.eks. dannes en forening med egen bestyrelse og et hold frivillige, der skal stå til rådighed for de unge voldsofre. Offerrådgivningen skal have tilknytning til Rådgivningscaféen, som kan stå for det praktiske, herunder svare på henvendelser og forestå supervision af de frivillige. Eventuelt kunne man sideløbende etablere samarbejde med Esbjergs "Selvhjælpsgrupper" angående en gruppe for unge voldsofre, hvis der blandt de unge er interesse for det.

Hvis det er muligt, kunne forsøget også indhente erfaringer med "ung-til-ung metoden" - at unge frivillige står for kontakten til voldsramte - fordi de fleste af voldsofrene har været meget positive over for denne metode.

Rådgivningen kunne eksempelvis organiseres således, at der i bestyrelsen sidder centrale repræsentanter fra de involverede parter. Derved kunne det offentlige system opnå kendskab til voldsofrenes problemer, og få ideer til tiltag inden for deres eget "hus". Omvendt kan rådgivningen drage nytte af instansernes uddannelsesmæssige kompetence og erfaring på området.

Vi mener, man må stile rådgivningen specielt til de unge for at få erfaring med dette, men i en endelig etablering af offerrådgivningen, må man udvide målgruppen. Dette skal ses i lyset af, at man i Esbjerg politikreds endnu ikke har oprettet en offerrådgivning. De specielle hensyn man skal tage, når en rådgivning skal målrettes de unge, udelukker ikke, at målgruppen kan udvides til at omfatte andre ofre for forbrydelser uanset alder.

I offerrådgivningen i Hovedstadsområdet udbydes kun akut hjælp, og det anser vi ikke for hensigtsmæssigt for de unge i Esbjerg. For det første synes de unge ikke at have brug for akut hjælp, idet de oftes har familie eller venner til at tage sig af dem. For det andet er de ofte alkoholpåvirkede, og derfor ikke i stand til at tage imod hjælpen, og for det tredje skal de have mulighed for at henvende sig til en offerrådgivning, når de har behov for nogen at snakke med, også selvom det er flere uger efter hændelsen.

Flere af de unge har efterlyst et telefonnummer, man kan henvende sig på. Rådgivningen skal således have en fast telefontid. Man kan også være mere anonym pr. telefon end ved fremmøde, og det forventer vi er vigtigt for de unge voldsofre - specielt dem der ikke har anmeldt voldsepisoden. Offerrådgivningen i Odense tager kun imod ofre, der har anmeldt forbrydelsen. Det mener vi ikke skal være tilfældet for rådgivningen i Esbjerg, da interviewene med de unge viste, at reaktioner og problemer først viste sig efter et stykke tid. I fokusgrupperne blev det også fremhævet, at rådgivningen skal være et alternativ til det etablerede system, hvor man f.eks. registreres. Landsforeningen Hjælp Voldsofre er også enig i dette.

I forsøgsperioden mener vi, det er vigtigt, at man får afprøvet så mange tiltag som muligt: Personlige samtaler, gruppesamtaler, selvhjælpsgrupper, ledsageordning til retssager, ung-til-ung aktiviteter, informationsmateriale mv. I fokusgruppen mente man, at tilbudene skal

være så brede, at de både kan bruges af den lettere "rystede" unge fyr, der har brug for en kammeratlig samtale og et voldsoffer med sværere psykiske problemer.

Det er vigtigt, at bestyrelsen for offerrådgivningen tør nytænke og er aktiv; holder sig informeret om, hvad der sker på området f.eks. ved at have kontakt til Rigspolitiets offerrådgivningssekretariat.

Det er essentielt at informationen om rådgivningen, som et led i en fast procedure uddeles hos politiet, på skadestuen og den praktiserende læge. Derved er det måske muligt også at få informationen udbredt til de unge, der ikke politianmelder overfaldet. Derudover skal kommunen og skolerne oplyses om tiltaget. Skolerne har ifølge deltagerne i fokusgruppeinterviewet en central rolle i videreformidlingen af nye tiltag til unge voldsofre - blandt andre blev skolesygeplejersken nævnt.

Informationsmaterialet (folderen) kunne indeholde en samlet oversigt over de hjælpetiltag, der findes for patienter i Esbjerg og omegn, og kommunernes eventuelle hjælpemuligheder kunne også beskrives. Indholdet af folderen blev også diskuteret i fokusgruppen, og blandt andet blev der givet udtryk for, at folderen skulle indeholde et afsnit om hvilke reaktioner, det er normalt at få - skrevet i et sprog som henvender sig til de unge.

Landsforeningen for Hjælp Voldsofre mener, at det er vigtigt med dybdegående information om, hvad der kommer til at foregå efter offeret har indgivet anmeldelse. Der blev i fokusgruppen talt om muligheden for at politiet kan udarbejde en ny folder, der kan sendes med ved vidneindkaldelse. Endelig blev der i fokusgruppen fremført, at forældrene kan have behov for oplysning, for at de kan støtte deres børn på bedst mulig måde, og derved forebygge, at de har behov for at søge hjælp uden for hjemmet.

I fokusgruppen var der enighed om, at folderen ville være nyttig, idet ofrene kunne tage stilling til den, efter de har sundet sig og ikke i den akutte situation. Der blev også diskuteret en anden model, hvor offerrådgivningen selv kontakter ofrene, men den blev ikke anset som ideel. Hvis der er en "støtteperson", der ringer til dem dagen efter, så siger de muligvis nej tak. Det kan være, der går tre uger, før ofrene får brug for hjælp, og folderen kan så tages frem. Etablering af kontakt fra skadestuen og politiet med flere er dog en mulighed, hvis søgningen til offerrådgivningen er meget lav.

I forarbejdet til oprettelsen af en offerrådgivning for unge, kunne det være hensigtsmæssigt at tale med de involverede fra forsøget med børnetelefonen i Sønderris for at undersøge, hvad der kunne være årsagen til, at børnetelefonen aldrig blev benyttet. Disse overvejelser kunne indgå i tilrettelæggelsen af offerrådgivningen eller eventuelle andre tiltag.

6.2. Oplysning i det offentlige system

Voldsofrene kommer direkte eller indirekte i kontakt med en lang række myndigheder og institutioner/personer. Kendetegnet for myndighederne er, at de hver især varetager et specifikt område i forbindelse med overfaldet. Vi har i listen nedenfor opregnet deres opfattelse af voldsofferet:

Skema 6.1. Institutionernes opfattelse af unge voldsofre

“Institutioner”	Institutionernes opfattelse af offeret
Politi	Anmeldelse (afhøring, beviser mv. - voldsmand)
Skadestuen/læge	Patient (fysiske skader)
Retsvæsen	Kendelse/erstatning
Skolevæsen/arbejde	Elev/medarbejder
Medier	Nyhed
Psykolog	Patient (psykiske skader)

Politiet og voldsofferet

Politiet der arbejder direkte med voldssagerne har den opfattelse, at der efter de fleste voldstilfælde i midtbyen (minefeltet) nærmest udspiller sig et kapløb om at komme først og hævde sig som voldsoffer. Det er yderst sjældent, at der er tale om sagesløse ofre. Voldsofrene opfattes ikke som traumatiserede og har generelt ikke brug for støtte og hjælp på grund af hændelsen, mener politiet. Voldsofferet bliver en sag, som indeholder en række procedurer, herunder afhøring af offer og vidner, sagsfremstilling (specialiseret funktion) til den offentlige anklager.

De fleste unge voldsofre, der har været i kontakt med politiet efter overfaldet, føler sig ordentligt behandlet. Der var dog også ofre, der ikke følte sig specielt godt behandlet: Et offer mener, at politiet gjorde deres job, men at de ikke var specielt hjælpsomme. Flere har haft det svært med, at sagen, efter deres mening, hurtigt blev henlagt. Der kan spores en generel utilfredshed som går på, at ofrene ønsker en bedre orientering om opklaringen og en eventuel pågribelse af gerningsmændene. De føler, at de burde underrettes og ikke læse om det i avisen.

Det der falder lige for er, at der dels udarbejdes procedurer for information af voldsofre - for herigennem at forbedre informationen og dels, at der fastlægges en procedure for behandling af unge voldsofre. En vejledning om behandling af voldsofre kunne også forbedre politiets indsats, når det gælder andre voldsofre. I den forbindelse blev der i fokusgruppen diskuteret muligheden for, at politiet udarbejder en folder henvendt til de unge angående at være vidne i retssagen.

Skadestuen

Skadestuen behandler voldsofre som enhver anden patient, der kommer til skadestuen. Det er yderst sjældent, at de unge voldsofre synes at have store psykiske problemer afledt af overfaldet. Typisk behandles patienterne for deres fysiske skader og sendes herefter hjem. Hjemtransporten skal patienterne selv sørge for, hvis det vurderes at de selv kan klare det. Ofte er de ledsaget af venner. Hvis patienten er alene og ønsker det, ringer skadestuen efter forældrene. Det er en fast procedure, at patientens egen læge får besked, med mindre patienten ikke ønsker det.

De ofre vi har talt med oplever behandlingen på skadestuen meget forskelligt. Der er ikke den store kritik af behandlingen af de fysiske skader. Flere savnede dog en mere personlig behandling. Det var som at være på et samleband og det virkede for mekanisk. En mente, at unge voldsofre har det skidt, og han syntes, man burde bruge noget ekstra tid på voldsofrene på skadestuen. De unge har forståelse for at der kan være travlt, men mener dog at behandlingen er for upersonlig.

Generelt kan man sige, at der gennem vores samtaler med voldsofrene fra Esbjerg viser sig et billede af, at en mindre holdningsændring fra skadestuepersonalets side, ville betyde meget. Flere af udtalelserne tyder på, at de i et vist omfang føler sig sekundært viktimeret. I disse tilfælde er det, der egentlig efterlyses blot en smule omsorg og forståelse i en situation, hvor de føler sig enormt sårbare og står med et virvar af følelser. I fokusgruppen blev der talt om, at alene det at personalet skal informere voldsofrene f.eks. ved at give en folder, vil betyde, at der kommer fokus på, hvordan man behandler ofrene.

Egen læge/psykolog

Vores spørgeskemaundersøgelse af de praktiserende lægers behandling og holdning til, hvorvidt de unge har brug for hjælp, er så at sige amputeret af en lav svarprocent (ca. 40%). Det er således yderst sparsomt, hvad man kan konkludere på baggrund heraf. Opfølgelsen viser dog, at det kun er omkring halvdelen, som skønner, at de får voldsofre i deres konsultation. Af de (18) læger, der har svaret på spørgsmålet, om de unge har brug for hjælp, svarer 13 - at det har de. Dog ikke så meget, at de har henvist dem til psykolog.

Ikke alle voldsofre har været ved deres egen læge, og de der har, giver udtryk for forskellige oplevelser. Et offer fremhæver, at lægen udviste stor forståelse for det, han havde været ude for, og mente det hang sammen med, at han havde erfaring med voldsofre. Offeret kunne mærke, at lægen havde "sat sig ind i tingene". Et par ofre siger, at lægen kun spurgte til det "rent fysiske". De blev ikke tilbudt nogen form for hjælp (psykolog), og de bad heller ikke selv om det. Et par af ofrene opfatter sådan en samtale som helt ok, mens en anden giver udtryk for, at lægen ikke rigtigt viste interesse, fordi han begrænsede sig til det rent fysiske.

Der er måske nogle "barrierer" i systemet, som dog kun antydes i vores kortlægning. Det gælder for det første, at voldsofferets behov for at få fortalt og blive hørt ikke passer med lægernes almenpraksis, som ikke er indrettet på længere konsultationer. For det andet, at hverken de praktiserende læger, som tidligere omtalt, eller skadestuen henviser til de psykologordninger, der findes. Udarbejdelse af en faglig vejledning og etablering af rutiner for behandling af voldsofre (spørgsmål om hændelsen, kontakt til forældre mv.) og udbredelse af information om andre hjælpetiltag synes her at ligge lige for.

Retsvæsen

Mange af ofrene føler, at ventetiden før retssagen er lang, og at det er uretfærdigt, at de ikke kan stille spørgsmål til den tiltalte. De interviewede ofre i denne undersøgelse følte alle, at det var underligt ikke at have hørt noget fra politiet i 4-5 måneder og så få et brev med en vidneindkaldelse.

Det er en belastning for ofre og deres pårørende at vidne i retten. Offer og gerningsmand sidder tæt på hinanden, og de kan frit mødes i ventesalen uden for retssalen. En adskillelse af offer og gerningsmand op til selve retssagen, eventuelt ved at stille et lokalt rådighedsrum for offeret i ventetiden, kunne muligvis afhjælpe offerets sårbarhed ved retsproceduren. Hvis der ikke er en bisiddende advokat, kunne en følgeordning af frivillige måske afhjælpe det pres, det er, at være centrum i en retssag.

Nogle ofre synes ikke, at de havde fået nok information om retssagen, og hvad der skulle ske. De der havde en efterfølgende erstatnings sag syntes at ventetiden var meget lang og frustrerende. Indsendelse af sagen til erstatningsnævnet før retssagen vil også afkorte ventetiden for offeret. Endelig kunne information om resultatet af retssagen fremsendes, som en almindelig service direkte til offeret.

Kommunen

De unge, vi har interviewet, har ikke haft kontakt til kommunen. Kommunen har heller ikke nogle stående tilbud til unge voldsofre, men unge under 18 år med problemer og behov for hjælp vil kunne få det gennem den sociale bagvagt, der kan kontaktes via politiet. Det besluttes ud fra en konkret vurdering, om der oprettes en sag i kommunen.

Det vil være oplagt at fokusere på, hvilke muligheder kommunen har for at hjælpe f.eks. efter kapitel 8 i Lov om social service. Det vil også være hensigtsmæssigt, at udveksle den viden der allerede findes i kommunen f.eks. områdekantorerne i mellem, at kommunen deltager i netværksdannelse omkring rådgivning og vejledning af unge voldsofre, samt evt. varetager en sekretariatsfunktion.

Skolevæsen mfl.

Skolevæsen/ungdomsklub har ingen formaliseret procedure omkring unge voldsofre eller for den sags skyld gerningsmænd, men er med i SSP-samarbejdet. Ingen af vores voldsofre nævnte, at skolen foruden at give en vis frihed gik ind og tilbød anden hjælp. Der kan udarbejdes vejlednings- og informationsmateriale om håndtering af voldsofre til skoler og uddannelsessteder samt tilbud om foredrag mv.

Medierne

Medierne giver ofte en historie, som offeret ikke føler er den rigtige, hvilket kan være direkte krænkende. At medier sætter "historien" højest er markedsbetinget, men der kan og skal naturligvis også gives information og vejledning til dem om voldsofrenes situation. Medierne kunne tilbydes informationsmateriale og kurser om, hvilke problemer voldsofre har, og hvorledes det at være i mediernes søgelys påvirker offeret.

6.3. SSP-samarbejdet og voldsproblemerne

I rapporten er problemstillingen med de helt unge voldsofre, der er involveret i bandedannelse berørt. Vi vil pege på SSP-samarbejdet som det forum, hvor man kan engagere sig i problemet. Vi foreslår, at SSP-samarbejdet skal styrkes og udvikles mht. viden om voldsofre og bandedannelse, herunder udbredelse af denne viden. Samarbejdet bør have høj prioritet hos de involverede parter (f.eks. også Esbjerg kommunes socialrådgivere i de lokale afdelinger). Personlige kontakter, de involverede instanser imellem, og kendskab til

hinandens arbejdsprocedurer kunne øge forståelsen hos hinanden. I selve "systemet" er der en barriere for at fokusere på voldsofrene, idet alle tiltag er rettet mod gerningsmanden.

I fokusgruppen (om SSP-arbejdet) blev det diskuteret, at det var vigtigt at tyde de unges signaler og opfange adfærdsændringer tidligt. Den information man får, skal formidles videre til relevante instanser f.eks. SSP-konsulenten. Der blev især peget på, at skolen og klubben skal fokusere på at opfange problemerne tidligt, fordi de har den daglige kontakt med de unge. Samtidigt blev det fra flere sider fremhævet, at lærere og klubpædagoger skal informeres om, hvor de kan henvende sig for at formidle deres viden videre og for at få hjælp af folk med ekspertise på området. For skolernes vedkommende blev det i fokusgruppen nævnt, at der eksisterer en viden om gruppedynamik mv. i skolens specialcentre.

Af diskussionen i gruppen fremgik endvidere, at SSP-netværket mener deres rolle i forbindelse med unge voldsofre og bandedannelser, i høj grad er at oplyse klubberne, skolen og forældrene om problemerne, og hvad man kan gøre. SSP bør udnytte deres mulighed for at skabe nye initiativer. Dette arbejdes der allerede med f.eks. i form af informationsmateriale til den lokale SSP-lærer. Derudover mente flere, at en opsøgende rolle er påkrævet - SSP skal være i lokalområdet, hvor der er rygter om problemer, og tage fat i de unge for at høre hvad der foregår.

7. Litteraturliste

Balvig, Flemming (1995): Ungdom oplever mere vold ! En oversigt over danske voldsofferundersøgelser, 1970 - 94. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. København.

Balvig, Flemming (1998): Vold på gaden, i hjemmet og på arbejde. Voldsofferundersøgelsen 1995/96. Rigspolitiet. København.

Brøndum, Else (1989): Psykologisk førstehjælp til voldsofre. Nordisk Psykologi, vol.41.

Elklit, Ask (1993): Offer for vold. En psykologisk analyse af sagesløse voldsofres situation, oplevelser og efterreaktioner. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus.

Eklund, Lars-Olof (1997): Utvädering af Södertorns brottsofferjour - en kartläggning och analys av brottsofferjouren och dess verksamhet. Samhällsmedicin Syd, centrum for hälso- och sjukvårdsutveckling.

Ernst, Carsten; Sørensen, Lilli; Röck, Niels Dieter og Hvass, Inge (1994): Voldsbetingede skadestuehenvendelser - Femårig opfølgning af undersøgelser fra 1981 og 1986 ved skadestuen i Esbjerg. Ugeskrift for Læger nr. 6; 156: s.801 - 803.

Esbjerg Politi (1996): Analyse af anmeldte voldssager i Esbjerg Politikreds 1996. Esbjerg Politi. Esbjerg.

Gallup (1998): Vold blandt unge mænd. København

Madsen, Jacob Gaarde (1999): Vold i massemedierne. Politica, årg.31, nr.1

Nielsen & Snare (1998): Viktimologi. Om forbrydelsen ofre: teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus.

Annika Snare (1997): Hjælp til ofre for forbrydelser - hvordan? I Kriminalistisk Årbog, Københavns Universitet.

Steele, Philip (1995): Gadevold. OP-forlag, Gesten.

Straffeloven: Lov nr. 126 af 15. april 1930. Jf. lovbek. nr. 648 af 12. august 1997.

8. Bilag

8.1. Liste over de interviewede eller kontaktede personer, institutioner eller organisationer

10 interview med volds ofre heraf to overfald der ikke er anmeldt
3 interview med fædre til volds ofre
1 interview med offentlig anklager, Esbjerg Politi
2 interview ved politiet i Esbjerg: 1 sagsbehandler og 1 fra specialpatroljen og 1 fra orden-
spolitiet i et samlet interview
1 interview med to socialrådgivere i Esbjerg familie- og socialforvaltning
1 interview med SSP-konsulent
1 interview med bistandsadvokat, Esbjerg
1 interview med offerrådgivning Hovedstadens Røde Kors
1 interview med Rigspolitiets afdeling for koordinering af offerrådgivninger
1 interview med Rådgivningscafeen, Esbjerg
1 interview med Stop Volden
1 interview med Københavns Politi ang. deres offerrådgivning
1 interview offerrådgivningen i Odense Politikreds
Kontakt til Landsforeningen Hjælp Volds ofre, Esbjerg Retshjælp og Amtssygehusets
psykologafdeling

Spørgeskema til alle praktiserende læger i Esbjerg
Telefonisk kontakt til offer-projekter i Norge

Vi har kontaktet nedenstående for at høre, om de havde et kendskab til emnet og ville lade sig interviewe desangående. Ingen af stederne gav udtryk for, at de havde nogen viden om unge ofre for gadevold og er derfor ikke interviewet:

- PPR (pædagogisk psykologisk rådgivningscenter)
- Fristedet
- Kvindernes krise- og aktivitetscenter
- Selvhjælpsgrupper i Esbjerg
- Amtets døgninstitution og ungdomspension
- Rådgivningscenter for børn og unge
- Center for Misbrug i Ribe Amt
- Cafe Ovenpå/Ungdomssekretariatet
- Ungdomsbutikken

8.2. Referat af centrale diskussioner i fokusgruppen om de involverede instansers muligheder for at hjælpe

I denne fokusgruppe var de emner, der var udmeldt, diskussion af politiets, skadestuens, lægens og kommunens procedure og rolle i forbindelse med voldsofre samt, hvordan man kunne hjælpe voldsofrene. Vi har sammenfattet diskussionerne til følgende fokus: Hvad siger gruppen om ofre? Og hvordan kan man hjælpe dem?

Der blev talt om, at de "officielle" tal er en undervurdering af omfanget af voldshændelser, som det også er belyst i afsnit 2. Flere i gruppen mener, tallet er meget højere, men en del af volden er almindelig omgangstone i visse kredse, og desuden er der mange, der er bange for at anmelde det. Det vurderes, at det både er af frygt for repressalier fra gerningsmanden, hvad enten han er kendt af offeret eller ej, og af angst for at skulle hele "retsmaskineriet" igennem. Flere af instanserne der var med i fokusgruppen fortæller, at de opfordrer til at anmelde volden, men mange er bange for at stå ansigt til ansigt med gerningsmanden.

Ofrene synes forbavsende lidt påvirket af overfaldet, når de behandles på skadestuen, men ofte er de også berusede. Dermed menes ikke, at det er en hændelse, de fleste unge mænd tager let på, men nærmere at det tager et stykke tid, før det går op for dem, hvad der er sket, og før reaktionerne kommer. Skadestuen får både ofre, der har tydelige fysiske skader, men også unge mænd der i langt højere grad lider under, at de føler sig krænkede og forulempede. Når den voldsramte anmelder hændelsen hos politiet, giver de udtryk for blot at ville have det overstået og komme hjem igen. Det virker altså ikke hensigtsmæssigt at sætte ind med akut hjælp til ofre, men de skal snarere have lov til at sunde sig og så have mulighed for at hente støtte.

Fokusgruppen diskuterede hvilke procedurer, der gik i gang, når politiet, skadestuen eller f.eks. den almenpraktiserende læge kommer i kontakt med et voldsoffer. Der var udbredt enighed om, at der stort set kun var fokus på gerningsmanden hos politiet og kommunen. Eksempelvis indkaldes kommunens socialarbejder altid via en døgnvagt, hvis gerningsmanden er umyndig og skal afhøres, på trods af det måske drejer sig om simpelt butikstveri, og han er tidligere ustraffet. Der skal følges op med hjemmebesøg og rapportskrivning. En f.eks. 14-årig, der er udsat for vold og vil anmelde det, udløser ikke telefonopkald til nogen instanser fra politiets side. Ligeledes er der i retssagen fokus på gerningsmanden, vi belyser i afsnit 3.3.4. Disse forhold får fokusgruppen til at mene, at gerningsmanden har alle rettigheder, mens offeret har pligterne. På skadestuen og hos den almen praktiserende læge er der derimod tale om voldsramte, idet man ikke skelner mellem offer og gerningsmand - de skal alle behandles. Her har man også kontakt til de ofre, der ikke vil anmelde volden.

På baggrund af ovenstående var der enighed om det positive i at fokusere på offersiden i dette projekt. Man diskuterede flere måder at hjælpe på, og kom frem til at en informationsfolder ville være nyttig, idet ofre kunne tage stilling til den, efter de har sundet sig og ikke i den akutte situation. Bl.a. derfor blev modellen med at bede om tilladelse til, at en offerrådgivning må kontakte dem efterfølgende ikke anset som ideel. Det kan være der går tre uger, før ofre får brug for hjælp, og folderen kan så tages frem. Omvendt er det,

hvis der er en "støtteperson", der ringer til dem dagen efter, så siger de muligvis nej tak. SFI's samtaler med de unge voldsofre tyder også på, at de der har problemer med det, får det efter et stykke tid, når overfaldets kraftige påvirkning erkendes. Skadestuen har dog ydret velvillighed i forbindelse med at etablere kontakten, hvis man ønsker forsøgsvis at afprøve denne "kontaktmodel".

Fokusgruppen finder det endvidere tiltalende, at støtten skal gives i forhold til et princip om frivillighed og et minimum af selvgengagement, idet ofrene i "folder-modellen" selv skal henvende sig. På denne måde kan man i ro og mag vurdere, om man har brug for støtte, og bliver ikke presset ind i en offerrolle. Man kan også henvende sig på trods af, at der er gået en rum tid. Tilbudene skal derfor i denne støtteordning være så brede, at de kan rette sig mod den noget rystede unge fyr, der har brug for en kammeratlig samtale og et voldsoffer med sværere psykiske problemer, der skal henvises til læge/psykolog og indgå i en retssag.

Indholdet af folderen blev også diskuteret, og bl.a. blev der givet udtryk for, at folderen skulle indeholde et afsnit om hvilke reaktionerne, det er helt normalt at få - skrevet i et sprog så de unge genkender reaktionerne. Derudover skal der være telefonnumre og åbningstider på de tilbud og muligheder, der findes, f.eks. blev retshjælpen i Esbjerg nævnt. Endelig blev det fremført, at forældrene kan have behov for oplysning, for at de kan støtte deres børn på bedst mulig måde og derved forebygge, at de har behov for at søge hjælp uden for hjemmet.

Politiet ses som en naturlig indfaldsvinkel til at videregive folderen, men også skadestuen, som den mere brede indfaldsvinkel (her kommer de, der ikke anmelder), skal inddrages. Derudover skal lægerne oplyses om folderen samt kommunen og skolerne. Skolerne ses som havende en central rolle i videreformidlingen af støtten til de unge voldsofre bl.a. blev det nævnt, hvorvidt skolesygeplejersken kunne inddrages.

Ud over diskussionen om, hvordan man kan forestille sig at nye tiltag introduceres, berørte vi på baggrund af oplægget fra SFI, der drejede sig om ofrenes opfattelse af de forskellige instanser, deres arbejdsprocedurer i forbindelse med voldsofre og talte om, hvordan det kunne forbedres. Deltagerne i gruppen kom med forslag til, hvordan de kunne informere bedre, hvad de konkret kunne forbedre og hvilke muligheder de generelt så for hjælp til ofrene. Det viste sig at de almenpraktiserende læger ved traumatiserede patienter f.eks. har mulighed for at henvise til psykologbehandling uden egen betaling. Der er endvidere intet til hinder for at lægen med patientens samtykke kontakter f.eks. skolen eller PPR og beretter om patientens voldshændelse. Derudover har Esbjerg Kommune mulighed for at yde økonomisk støtte til psykologbehandling, hvis dette skønnes nødvendigt og ikke kan komme under den almene sygesikring. Hos de over 18-årige vil det afhænge af en økonomisk vurdering, men denne foretages ikke ved børn - altså heller ikke ved deres forældre. Endnu en mulighed i Social- og Serviceloven er at tilknytte en fast kontaktperson til børn og unge med følelsesmæssige, sociale eller andre personlige problemer. Man må dog holde for øje, at offeret i de sidstnævnte ordninger bliver en klient i det sociale system, og denne stempling bør man søge at undgå. endelig vil politiet gå videre med en ide om at revidere den folder, der sendes ud til de vidner der skal afgive vidneforklaring i retten,

således at den indeholder en udførlig beskrivelse af det, der skal ske og igen i et sprog, der henvender sig til de unge.

8.3. Referat af centrale diskussioner i fokusgruppen om SSP-samarbejdet

I fokusgruppen blev mange emner, der har tilknytning til SSP-samarbejdet berørt. Der blev fokuseret på, hvorledes man kunne gøre SSP endnu bedre til at tackle voldsproblemerne i ungdomsbander og -grupper. Her vil vi samle centrale diskussionstemaer og reddegøre for de mest hyppige argumenter. (Der vil derfor være emner, der blev diskuteret, som vi ikke refererer og ligeledes enkelte argumenter). Fokusgruppen blev præsenteret for en historie om Kim på 14 år og hans deltagelse i diverse voldsepisoder, som kunne opfattes som enkeltstående eller et eskalerende forløb. Kims historie er sammensat af oplysninger fra forskellige side herunder nogle skolesøgende voldsofre. (Kim's historie som bilag)

Hvilke opgaver har involveret de forskellige instanser

I fokusgruppen blev der givet udtryk for, at SSP generelt kommer meget sent i Kims eskalerende voldsepisoder (Jf. bilag). Det blev diskuteret, at det var vigtigt at tyde de unges signaler og opfange adfærdsændringer tidligt. Den information man får, skal formidles videre til relevante instanser f.eks. SSP-konsulenten. Der blev især peget på, at skolen og klubben skal fokusere på at opfange problemerne tidligt, fordi de har den daglige kontakt med de unge. Samtidig blev det fremhævet, at lærer og klubpædagoger skal informeres om, hvor de kan henvende sig for at formidle deres viden videre og for at få hjælp af folk med ekspertise på området. For skolens vedkommende blev også peget på, at der eksisterer en viden om gruppedynamik mv. i skolens specialcentre, hvor der ofte er en lærer, der har modtaget efteruddannelse inden for dette. Klubben befinder sig nogen gange i en konfliktsituation mht. at kunne videreformidle deres viden om bande og gruppedannelser, fordi de også opfatter sig som de unges advokat, og ikke vil sætte de unges tillid til dem over styr.

Af diskussionen fremgår at SSP-netværkets rolle i forbindelse med unge voldsofre og bandedannelser, i høj grad er at oplyse klubben, skolen og forældrene om problemerne, og hvad man kan gøre. SSP skal udnytte deres mulighed for at skabe nye initiativer. Dette arbejde er igang f.eks. i form af udarbejdelse af informationsmateriale til den lokale SSP-lærer, som er et nyt initiativ, der er igangsat. Derudover mener SSP, at en opsøgende rolle er påkrævet - man skal færdes i lokalområdet, hvor der er rygter om problemer, og tage fat i de unge for at høre, hvad der foregår. På trods af disse initiativer, er der dog i fokusgruppen udbredt enighed om, at voldsepisoderne stadig vil kunne eskalere, inden der bliver intervenseret, fordi der går meget kort tid (3 måneder bliver nævnt), fra man opfanger rygter om gruppedannelse, til man har omsiggribende voldsepisoder, hvilket f.eks. har skoleflyttelse af enkelte af de involverede til følge.

Skema 8.1.
Instansernes opgaver.

INSTANS	OPGAVER
Klub og skole	<ul style="list-style-type: none"> * fokusere på og opfange de unges signaler * videregive informationerne til rette instans (f.eks.SSP)
Skolens specialecenter	<ul style="list-style-type: none"> * hjælpe de enkelte lærer med ekspertise
SSP-netværket	<ul style="list-style-type: none"> * informere om voldsproblematikker og bandedannelser * initiativskabende i forhold til forældre, skole og klub * opsøgende arbejde blandt de unge med optræk til bandedannelse * gribe ind når f.eks. skole eller klub henvender sig * være opmærksom på, at de unge ikke bliver sociale sager og stemplet ifht. deres omgivelser

Hvordan kan SSP så gribe ind?

Det forekommer os vigtigt, at man har gradvise interventionsformer, der er proportionalt til problemets karakter. I diskussionen bliver nævnt nogle af de muligheder, parterne synes der er, hvoraf man allerede har anvendt flere. Der er mulighed for at tage samtaler med de involverede unge og deres forældre. Skolen kan indkalde til forældremøde, og PPR kan inddrages i samtalerne på klasseniveau. SSP kan forsøge at indgå "fredsaftaler" mellem banderne (hvis man kender dem) og følge op på det. I den mere tunge ende kan social- og familieforvaltningen inddrages f.eks. med henblik på at støtte et efterskoleophold eller anvise til døgninstitution.

Derudover er der fra SSP et ønske om at kunne kortlægge problemerne f.eks. ved at "registrere" rygter og hændelser uden at det dog bliver nogen form for officielt register el.lign., men blot et værktøj til at afdække eventuelle mønstre, der kan tages fat på.

Stempling

Det er vigtigt at undgå, at de unge stemples i SSP-samarbejdes bestræbelser på at komme volden blandt de meget unge til livs. Man kan med rette have en bekymring for, at de unge bliver stemplet af omgivelserne, når de har været involveret i slagsmål, været ofre etc. Flere i fokusgruppen gav udtryk for, at det i høj grad er de unge selv, der stempler hinanden, fordi de hurtigt giver hinanden et ry for f.eks. at være en slagsbror. Forældrene hører det og tager det til sig, og man kan heller ikke udelukke, at lærerne gør det samme. Det lyder derfor i fokusgruppen, at det er et problem, der skal løses blandt de unge; man skal tage en snak om det i klassen og prøve at komme bag facaden og evt. rygter. Endelig gives der dog udtryk for, at en vis grad for stempling ikke kan undgås, men at man håber hjælpeeffekten er større.

Hvem er de unge, der bliver involveret i banderne?

Der er en gruppe unge (mænd), som systemet kender (Socialforvaltningen, politiet, PPR), fordi de kender familien, og der har været fokus på børnene i en årrække. Det nye og bekymrende er ifølge diskussionen i fokusgruppen, at der nu, i forhold til ganske få år siden, er 14-15 årige unge involveret, der hidtil ikke har været i berøring med systemet. Der bliver talt om, at nogen af dem lever et dobbeltliv, idet de klarer skolen uden synlige problemer - de er ikke nødvendigvis frække eller opfattes som problembørn i klassen - men i fritiden er de altså voldsofre/gerningsmænd. Netop fordi der ikke er de synlige problemer, kendes de ikke af skolen, PPR, forvaltningen eller politiet for den sags skyld. De typiske faresignaler som f.eks. hyppige skoleskift ses derfor ikke.

En offerrådgivning for de unge

Fokusgruppen diskuterede endvidere, hvorledes en offerrådgivning kunne se ud for de helt unge voldsofre. Der var i modsætning til de andre refererede emner en større uenighed at spore i denne diskussion. Der var uenighed om, hvorvidt den skulle tilbyde lønnet professionel eller frivillig hjælp. Derudover var der argumenter, der gik på, at de unge ikke ville anvende nogen form for hjælp, fordi de ville gå til dem, de følte sig trygge ved (forældre og venner). Argumenterne for at det er frivillige, der skal være i offerrådgivningen er, at de unge er lidt bange for det offentlige system, og har fordomme overfor psykologer; det er kun syge mennesker, der går til dem. Der var faktisk enighed om, at en eventuel rådgivning skulle igangsættes uden for det etablerede system; en rådgivning hvor de unge kan være anonyme og ikke bliver registreret. En telefonlinie blev også diskuteret, idet de unge til SIV-kurset (“samtale i stedet for vold”) har ytret ønske om det. Her må man dog tage i betragtning, at dette er forsøgt uden en eneste henvendelse fra de unge (jf. afsnit 5). Endelig blev muligheden for “ung-til-ung” aktiviteter vendt i gruppen, og der var både positive tilbagemeldinger bl.a. blev en selvhjælpsgruppe foreslået, men også negative. Enkelte var bange for, at bydelene i Esbjerg er så forskellige og med så forskellige kulturer, at de unge ikke vil ønske at deltage i en selvhjælpsgruppe, hvis de f.eks. er i andre bydele.

Der blev talt om, at indgangsvinklen til offerrådgivningen skal være klub, skole og politi. De instanser der naturligt kommer i kontakt med de voldsramte, skal tage hånd om dem ved at fortælle om muligheden, evt. følge dem derhen eller sørge for de får en brochure. Som omtalt andet steds i arbejdsrapporten forventes, at natteravnene starter en gruppe op i Esbjerg, og der var forslag om, at man på forsøgsbasis også lader dem være en indgangsvinkel til offerrådgivningen, fordi de formentlig får kontakt til voldsramte.

8.4. Oplæg til fokusgruppen om SSP-samarbejdet

“Case” om Kim 14 år

Kim er en 14 årig dreng, der bliver slået ned af en lidt ældre dreng. Overfaldet er typisk for dem, vi har kendskab til: der er sådan set ingen årsag, og der er alkohol involveret fra begges sider. Kim er chokeret over overfaldet og anmelder det. Psykisk mener Kim ikke, at overfaldet har præget ham, fordi han ikke synes, det var så slemt. Slagene gjorde ikke så ondt.

Kim laver lidt småballade i skolen et par slåskampe o.lign. Han får et ry for at være en slagsbror, og han skal til samtale på skolen pga. en enkelt lidt alvorligere slåskamp. Forældrene er nu informeret, hvis ikke af Kim, så af skolen.

Til privat fester dukker der nogle gange partycrash'ere op dvs. nogle ikke-inviterede unge, der kommer for at lave ballade.

På et tidspunkt begynder der at danne sig nogle klikker eller grupper, det involverer flere skoler. Der defineres efterhånden et par grupper, der begynder at true hinanden, opsøge hinanden for at true, jager hinanden på knallerter osv. Grupperne kan f.eks. identificere sig i forhold til en ungdomskultur som hiphoppere, popdreng eller hash'ere.

Der arrangeres slåskampe, der bliver kendt af skole og politi. Bl.a. Kim er til samtale på skolen. Der er nu mange involveret i banderne op til 40-50 unge drenge, men også nogle ældre fyre, der ikke længere går i skole slutter sig nu til grupperne. Det er unge mænd, der måske er lidt småkriminelle. Man går nu ikke alene ud længere, kun når man er mange fra banden, af angst for at møde de andre drenge, når man er alene. Der er områder i byen, hvor Kim ikke kan komme og ligeledes er der klubfester, han ikke tør komme til, da han ved det vil give ballade, der kan ende med tæv.

Kim er uheldig, og møder nogen fra den anden bande, hvor vennerne ikke er tilstede, og han bliver overfaldet. Denne gang er det værre end første gang. Det gør ondt at blive sparket og slået. Han tænker meget over det og er urolig for, hvad der skal ske som det næste.

1 år efter det første overfald er Kim i en situation, hvor han vil ikke slås mere, men synes han er begyndt at slå per refleks.